

Эхэ найхан нутагаа эд хамта мандуулаар!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1995
ДЕКАБРИИН
27
Убэлэй эхин улаагшан
гахай
харын 6
СРЕДА
гарагай 4
№245 (19338)
Газетын сэн
хэлсээтэ:

"Буряад үнэн" - 96

ЭБТЭЙ СУГ ДАБАЯЛ!

Эд лэ түүхымнай түбэрөөн яагаашье
обёоросогүйб даа гэтэрнай, үнгэрхээ
жэлээ үдэшлэгэн, залархаяа байһан
залан угталга тохёолдошоод, сэхэ
амнай үглөөдэрэй, ерээдүйн хэрэгүүдээр
од байһандал үзэгдэнэ... Хонин даа -
ябасын мэдэрэл гээшэ.

бодоод лэ, гуурһаяа абаад гулгуулашаха
э, үнгэрһэн жэлье үлхөө үгэнүүдээр
гай ха гээд ханагдаадохиха юм. "Буряад
газетынгээ түрүүшын хоёр, мүн
нишье хуудануудые ираад харахада,
амнай ажалай хубита элихэн даа. Буряад
алистикын ветеран Мижит-Цырен
жапович Намжиловай дэлгүүрэй оршондо
нуудаа дэлгээһынь, уян нугархай
үдгатай зураглал, очеркнүүдаар газетэе
дэһынь, Дарма Базарович Дондоковой
гэй байдалай асуудалнуудаар томо
нуудые бүтээһынь, Тимофей Нимбуевич
Февай нотаг пугыцгаа аха захатанай
усхаргалһаа нургаалта хоороннуудынь, залуу
хэалист Туяна Бадмадоржиевна
а кювагай үмсэлэлгэ, ажалгүйдэлгэ тухай,
үрхэ эрилтэдэ таарама, статья,
корреспонденциүүдые эмхидхэһынь онсолон
а дуран хүрэнэ.

Эхэ жэлдэ хүдөө нотагтаа ехэхэн
алаа хандуулһан зандаа байхабди.
эр, һарэрийн темэ хонигүй болоо гэхэн олондо
байһандал дамжуулдаг зарим хэрэгсэлнүүдэй
жа яашье дэмжэнэгүйбди. Фермерскэ
э һэрнүүд ажабайдалай хүндэ дабан тодорно
тын ажахы дахинаа нэргээгдэнэ гү, али
шье түхэлэй хүдөө ажахын
вритинууд дэлгүүрэйнгээ "үүдэндэ" гэээл
на. Оюу "түхлюур" оложо, нөөсэ хэшэгтэнь
"У" гэжэ түгээһынь зайсажа болохогүй.
шуулаха болоод лэ Госкомстадай баримтануудаар
ажахын шэнжэлэлнүүдые үгэхэдэмнай,
шад мүн лэ найшаадаг байха юм.
ун хүрэгөө алдахагүй, хонин ажалаа
хогүй, буряад арадай урданай заншалта
һалбаринуудые хүгжөөхэ, хүндэшье
ургаса таряагаа ургуулахада, шэнэ түрүү
үүдые хэрэглэхэ гэхэнээ эхилээд, темэнүүд
рагдахаб даа! Эдэ бүгэдые харуулахада,
рүүн иимэ сагта таряашанай нэрэ хүндэ
хүдөөгэй ажалье урданайхидал хүндэтэй
о талаар нэдэлгэ, үүсхэлнүүдые обёорон
э, дэмжэхэе оролдохобди.

Арай ажахын бусадшье һалбаринуудай,
шленна үйлдбэрийн, хэлхээ холбооной,
доной ажахын, барилгын, транспортын
харуулахада, эдэ һалбаринуудые
йдог министрнүүдтэй, генеральна
торнүүдтэй хөөрөлдөөнүүдые
уудлагаа үргэлжэлүүлэхэбди. Дээдын
атанай байдалаа жөншэдгүй мэдээгүй
н мэдэхэб.
адаата асуудалнууд ханааемнай зобооно:
а үмсын зөөри болгон үгэмөөр гү, Байгалай
е харин инвесторнүүдэй туһаламжаар
жэдэн аяшталгын, амаралтын бааза
поор гү? Сэнтэй саарһанай дэлгүүртэ юун
об, үмсэлэлгын хоёрдохи шатын ябаса
бэ? Буряад Республикын засагай дээдын
нуудай албан тушаалтаһаа гадна олондо
эжэ болоһон экономистнууд-эрдэмтэд иимэ

хөөрөлдөөнүүдтэ хабаадаг лэ. Жэшээлбэл,
социологическа асуудалнуудаар Ц.Чойропов,
экономикын эдэб һалбаринуудай байдал тухай
Б-М.Балданов, республикын хүгжэлтын
шэглэлнүүд тухай Н.Атанов, бусадшье ехэл
дурагайгаар гүн гүнзэгы шэнжэлэлтэй
статьянуудые бэшэдэг гээшэ. Теэд дэлгүүрэй
харилсаануудай орёо болохо тума эрдэмтэнай
гуурһаяа "амаруулха", хүлээн татаха гэжэ шийдээ
ха.

Ямар нэгэн һалбари амьарынь харуулахаа
гадна зарим ажахыннуудай, аймагуудай
социально-экономическа шарай зураглахада,
һонирхолтой. Хоорон бюджеттэй аймагуудые
хүтэлбэрилхөөр эрмэлзэжэ, һунгалтада илаһан
гулваанар нотагай зоной һуудал байдал
хүнгэдхэхэ талаар ажахын ямар хараануудтай
гээшэб? Дэлгүүрэй хуймаае урдаа баряад лэ,
экономическа һэргэлтын, социальна хамгаалгын
талаар аша үрэтэй хэмжээнүүдые абажа
бирахагүй һаа, энэ түшаалда эрмэлзэхэнэй хэрэг
бии байгаа гү?

Түлишын-элшэ хүсэнэй комплекс саг үргэлжэ
хараадамнай байгаа, байхашье. Шэнэ хүсэнүүд
ашаглагдана гү; нүүрһэншэд, горнягууд
буһалгаална гү, угаа унгарынь, үйлдбэрийн
үлэгдэлүүд газар, уһымнай бузарлана гү -
алишье асуудалынь ханаа зобууритайл даа.

Арад зоной аша туһада гээд бии болоһон
бүридэлнүүдэй, жэшээнэ, бюджетнээ гадуурхи
гэр байрын "Жилинвест" фондын, финансово-
промышленна корпорацийн, "Арадай телефон"
гэһэн хүдэлөөнэй, олзын хэрэг эрхилэлгын "Ариг
Ус", "Мотом" байгууламжануудай - эдэ бүгэдын
ажал ябуулгы мэдээсэлэй абтаһанай зэргээр
харуулжа байбал, экономическа шэнэ
"урасхануудай" худал бага зэргээршье һаа,
баринхайбди гэжэ мэдэрхээр бээ.

Газетын хуудануудта һуурижаһан "Үдэрэй
үзэгдэлнүүд" соошье, заримдаа нилээн томохон,
дэлгэрэнгы корреспонденци соошье, дэлгүүрэй
үедэ хүнэй ажаидарал, үл хоолоо залгаха арга
бэдэрһэн тухайнь бэшэгдэдэг юм. Дээдэ
эрдэмтэй инженер-мэргэжэлтэд сээсэг
худалдагшад болоод ногоон дэлгүүртэ зогсоно гү,
наһаяа хүсөөдүй үхибүүд хулгайгаар хоолойгоо
тэжээнэ гү - сагайнггаа үзэгдэлүүдые юрэл
зураглаад орхино бэшэ, харин оор янзын
тобшололтойгоор үгэнэбди.

Хэн нэгэн нигүүлэсхы сэдхэхэлэй уряагаар
хүүгэдтэ туһалаа гү, ямар нэгэн аймагай албан
тушаалтад социальна байдалда онсо анхарна гү
- иимэ баримтануудай хажуутар гарахагүйбди.
Хүнэй ами наһанһаа, дэлхэйдэ түрэн
дабтагдаһагүй ушар ёһонһоо үлүү сэнтэй юумэн
үгыл даа.

Тиимэһээ хүндэтэ уншагнадамай - буряад
угсаатамнай, гар гараа барилсан, ээм ээмээ
түшэлсэн, дэлгүүрэй хатуу ханье эбтэй суг
дабаял. Оюун ухаанайнгаа, соёл
болбосоролойнгоо, түрэл түүхынгээ буураһагүй
гуламта болохо "Буряад үнэн" газетэеэ үнэн
зүрхэнһөө дэмжээл гэжэ Шэнэ жэлэй урдахана
та бүгэдэниие уряалха байнаб.

Г.ДАШЕЕВА,

редакциин социально-экономическа
таһагые даагша.

ГОРОДСКОЙ НУНГУУЛИИН КОМИССИИН МЭДЭЭСЭЛ

"Буряад Республикын нотагуудай өөһэдэгөө хүтэлбэрилгын
зургаануудта һунгалта үнгэрхэхэ тухай" Буряад Республикын
Хуулийн 36-дахы статьягай, мүн һунгуулийн окружной комиссийн
һунгалтын дүн согсолһон протоколой үндэһөөр Улаан-Үдын
городской Советэй ба хотын өөһэдэгөө хүтэлбэрилгын гулваае
һунгаха һунгалтын дүнгүүдые Улаан-Үдын городской һунгуулийн
комисси согсолбо.

Улаан-Үдын городской Советэ депутатудые ба Улаан-Үдэ
хотын нотагай өөһэдэгөө хүтэлбэрилгын гулваае һунгаха
һунгалтада һунгагшадтай 54,18 процентнь хабаадаһан байна.

Улаан-Үдын городской Советэ 22 депутат һунгагдаа гэбэл:
Валентина Евгеньевна Абратава - 14,88 процент, Владимир Петрович
Линтур - 17,57, Антонина Анисимовна Марина - 16,86, Александр
Андреевич Сычев - 16,3, Евгений Александрович Куреев - 6,75,
Николай Петрович Быков - 10,8, Любовь Александровна Баладина
- 17,74, Наталья Александровна Рыжкова - 14,6, Анатолий Павлович
Абашеев - 10,95, Анатолий Фёдорович Петунов - 11,48, Владимир
Борисович Прокопьев - 9,84, Юрий Викторович Вершинин - 10,61,
Раиса Николаевна Сперанская - 7,12, Эржена Хышиктуевна
Будаева - 13,2, Софья Бальчиновна Алексеева - 11,3, Фаина
Павловна Ботоева - 29,13, Николай Фёдорович Михалёв - 14,04,
Бимба Цынденович Дымбыров - 26,62, Анна Ивановна Буруханова
- 14,0, Полина Николаевна Смирнова - 24,55, Римма Еремеевна
Дашиева - 13,73, Дарья Константиновна Маржаева 13,29 процент
дуу абаба.

Улаан-Үдэ хотын нотагай өөһэдэгөө хүтэлбэрилгын гулваагай
тушаалда Валерий Анатольевич Шановалов һунгагшадтай 39,7
процент дуу абажа, һунгадаһан байна.

Галина Доржиева Буряадай хүдөө ажахын институт дүүргээд,
Тарбагатайн районой "Россия" колхоздо ахамад экономистаар,
профкомой түрүүлэгшээр хүдэлжэ, нотагайнггаа хүн зондо
хүндэтэй болоо һэн. Тиигэжэ Галина Фёдоровна Доржиевае
нотагайхидынь ажахынгаа түрүүлэгшээр, Жэрэмэй өөһэдэгөө
хүтэлбэрилгын захиргаанай зайһанаар һунгаһан байна.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г.Ф.Доржиева.

Ц.ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ШАГНАЛ

Оронойнгоо урда габьяатай
айнь, үни удаан саг соо
стойгоор хүдэлһэнэйшье түлөө
Федерацийн Президент 1995
декабриин 8-най Зарлигаар
"Республикын "Бараата" гэжэ
эрнэ бүлгэмэй модо шэрэдэг
һын жолоошон Торгашин
Мипокентевичыче "Эсгэгэ
ингоо урда габьяатай
шье түлөө" 2-дохы шатын

орденной медаллар шагнаба.

Барилгын талаар габьяатай
байһанайшье, үни удаан саг соо
оролдосотойгоор
хүдэлмэрлэхэнэйшье түлөө Россин
Федерацийн Президент 1995 оной
декабриин 8-най Зарлигаар
"Забамстроймеханизация" гэжэ
акционернэ бүлгэмэй
оньһожоруулагдамал 138-дахы

колочнын экскаваторай машинист
Дурков Валентин Васильевичта
"Россин Федерацийн габьяата
барилгашан" гэһэн хүндэтэ нэрэ
зэргэ олгобо.

Худалдаа наймаанай талаар
габьяатай байһанайшье ба үни удаан
саг соо оролдосотойгоор
хүдэлмэрлэхэнэйшье түлөө Россин
Федерацийн Президент 1995 оной
декабриин 7-ной Зарлигаар Улаан-
Үдэ хотын "Гэсэр" гостиницын

ресторанай үйлдбэрийне даагша
Макарова Ольга Анатольевнада
"Россин Федерацийн худалдаа
наймаанай габьяата
хүдэлмэрлэгшэ" гэһэн хүндэтэ нэрэ
зэргэ олгобо.

Худалдаа наймаанай талаар
габьяатай байһанайшье, үни удаан
саг соо оролдосотойгоор
хүдэлмэрлэхэнэйшье түлөө Россин
Федерацийн Президент 1995 оной
декабриин 7-ной Зарлигаар "Россин

Федерацийн худалдаа наймаанай
габьяата хүдэлмэрлэгшэ" гэһэн
хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые олгобо
гэбэл:

Володченко Галина Ивановнада -
Улаан-Үдэ хотын "Продукты" гэжэ
98-дахы магазинай директор.
Дамбани Валентина
Цырендоржиевнада - Буряад
Республикын регионууд хоорондын
харилсаануудай, худалдаа
наймаанай талаар Гүрэнэй
комитэдэй түрүүлэгшэ.

ТҮРЭЛ НЮТАГТАА - ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

хүсэд хананагүйб. Юрэдөөл, сохондушэ-табин жэлдэ таһалгаряагүйл хонидой хойноһоо һалирагдаа гээшэ, - гэжэ Жамбал Бэлигтуевич хэлэнэ.

Мүнөө би эндэ энэ хүн тэды ондо тиимэ иимэ үрэ дунгүүдые туйлаа һэн гэжэ жэл бүрээр тоолохоёо хананагүйб. Үнинэй хонишон Жамбал Санжиев тэдэ үнгэрһэн жэлнүүдтэ ямараар хүдэлдэг һэм, эхэ хонидоо хэр олон хурьга абадаг, хонидоо хэды шэнээн ноһо хайшалдаг байгаа гэжэ Ноёхон нютагайн һаһагай зон хурга хухадгүй мэдэхэ ёһотой. Бүри табяад-жараадонуудта тэрэ үшөө залуушаг хонишон ябахандаа зүблөөн, суглаан бүхэндэ яһалал магтуулдаг, шан, шагналда һайсал хүртэдэг байһан. һүүлдэнь 1970 гаран онуудта Жамбал Бэлигтуевич жэлһээ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 100 холо гаран хурьга түлжүүлжэ, хонин бүриһөө 3,8 - 4 килограмм ноһо алгадгүй хайшалжа, республикын түрүүшүүлэй тоодо ходол ябаа. Эндэ хэдэхэн лэ жэшээ дурдая. 1978 - 1981 онуудта тэрэнэй бригадынхид зуун эхэ хонин бүриһөө 107 - 109

СУУТАНАЙ НЭГЭН ҺЭН

Тэрэ үедэ, Буряад оргоймнай хүдөө ажахын үшөө хүл дээрээ яһала гаранги, бага зэргэ хүгжэжэшье байхада, ажалдаа үндэр үрэ дунгүүдые туйлаһан түрүү малшад, механизаторнууд гүрэн түрын зүгһөө гомдолгүй магтаал шанда хүртэдэг байгаа даа.

Харин мүнөө тиимэ юумэнэй үгы болоһонһонинь харамтай. Тиигээдэшье гүрэнһөө ёһоор дэмжэлэгүй, орхиндоһонһон тооной, арай-шамай аһасадажа байһан хүдөө ажахын үйлэдбэридэ мүнөө һайн үрэ дунг туйлаха; амжалтаһан ажаллаханышье хэсүү бээ. Мүн баһа үнэн шударгыгаар, хүсэ, хүлһэ тамнайнгүй ажаллаха эрмэлзэл, урмашалшые үгы шахуу болоһоо гээ һаа, алдуугүй. Хүнүүдэй тиигэжэ хүдэлһенииньшье хүсэд сэнигдэхэгүй жэһиртэй болонхой хай юм.

Гэхэтэй хамта үнэн сэхэ, үндэр бүтээсэтэй ажал хэзээдэшье бодотоор сэнигдэхэ, урмашуулагдахал ёһотой ааб даа. Ажалша бэрхэ, түрүү хүнүүдэй ажал хэрэг хаанашые, хэзээдэшье олондо һайн һайхан жэшээ болохо, хүндэтэй байха зэргэтэй.

Манай республика соо урдань таряан болон мал ажалда олон удаан жэлдэ һайнаар хүдэлжэ, Социалист Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, Совет гүрэнэй дээдын орден хайрануудые абаһан хүнүүд яһала олон байгаа.

Гэбэшье илангаяа хонишодой дунда Ленинэй орденээр шагнагдаһан хүнүүд тиимэшье олон бэшэ. Эгээл тиимэ түрүүшүүлэй нэгэн Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой суута хонишон байһан Жамбал Бэлигтуевич Санжиев болоно.

Энэмнай одоол бүхы һаһаараа хонин ажалда хойшоо харангүй хүдэлһэн хүн гээ һаа, ехэшье үлүү гарахагүйбди. Хүдөөдэ хамтын ажалай һаял эмхидхэгдэжэ байһан 1931 ондо угай малшан айлда түрэнһэн хүбүүхэн мэдээ орожо, хүлөө шоройдоһоор лэ хони, хурьгадай маараан соогуур хүн болоһон гэхэдэ, болохо аабза. Эдирхэн үхибүүн һаһандань Эсэгэ ороһоо хамгаалгын Агуусхэ дайнай жэлнүүд дайралдажа, Жамбал баһал үетэнөөрөө үбгэд, хүшнэд, эхэнэрнүүдтэй хамта хүдөөгэй бүхы хүндэ ажалые хэжэ гараа ааб даа.

хүрэтэр хурьга абажа байгаа гэжэ республикын түрүү хонишодой список соо харанабди. Тэдэл жэлнүүдтэ жэгдэ үндэр үрэ дунгүүдые туйлаһанайнгаа түлөө Ж.Б. Санжиев СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указаар Ленинэй орденээр шагнагдаа юм.

Удаань, 1990-ээд оной эхин болотор, һаһанайнгаа амаралтада гаратараашые үбгэжөөл ажалайнгаа эршэ хүсэ, хэшээл оролдолго һуладхагүй ябаа.

Эндэ үшөө юун тухай хэлэлтэйб гэхэдэ, тэнсашые тэрэ бэшэ, Ноёхондо анханһаа хойшо ажалша бэрхэ хонишод яһала олон байһан. Тэдэнэй дундаһаа бүхы Сэлэнгын голдо, республика соогоо суута хонишон Д.Д. Будасва, мүн Ф.М. Зайнулин, В.Б. Аюшеев, Д.Н. Жигжитов, Р.Б. Нохонкуева болон бусадые нэрлэжэ болоно.

Тээсгэн намаршагтээ нютагай шэнэ дасан арамнайлыгын хуралай баярай һайндэрэй үедэ Жамбал Бэлигтуевичтай уулзахадамни үнөөхил сарюун, согтой хүхиюун зандаа ябаа һэн. Энэмнай Хандасу Очировна нүхэртээ 10 үхибүүдые үргэжэ, хүмүүжүүлжэ, хүл дээрэнэ табихан, олон ашанартай, зээнэртэй, хүндэтэй үбгэн аба ха юм даа.

Хэды ашанар, зээнэртэйгээ һайн тоолоогүйдөө хүсэд хэлэжэ шадахагүй байналби, - гэжэ тэрэ энээгээд, саашань иигэжэ хэлэнэ: - Мүнөө сагта муу байнабди гээ һаа, нүгэл. Бурханай хайраар амгалан һайн, эдихэ хоолтой, үмдэхэ хубсаһатай, ехэ ядаагүй һуунабди. Бэрхэтэйхэн сагай боложо байгааһые һаа, колхознай хуушан хэбээрээ, һалаа һандараагүй, зомнай ажаллаа хэжэл байна. Ажахымнай үбгэд, хүгшэдөө мартадаггүй. Үбһэ, түлээнһээ эхилээд, али хэрэгтэй юумээр ехэ дутаадаггүй даа. Харатгы энэ дасаниешые. Колхозой урда тээхи түрүүлэгшэ Нима Дугаржапович Бадмаев (мүнөө аймагай захиргаанай гулваа), мүн мүнөө байһан түрүүлэгшэ Петр Дугаржапович Бадмаев түрүүтэй бүхы залуушуул, һаһатайшые хүнүүднай булта оролдожо, иимэдасан барюулаа гээшэ. Зондо аргагүй аша туһатай, буянтай хэрэг бүтээгдэбэ. Арьяа-Баала Ом-маа-ни-пад-мэхум, - гэжэ наманшална.

М.НАМЖИЛОВ.
Зураг дээрэ: ажалай ветеран Ж.Б. Санжиев.
Авторай фото.
Сэлэнгын аймаг.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоо "Гадаадын эрхэтэд болон гражданд эрхэтэй хүнүүдэй Буряад Республикын газар дайда байха гурим тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай

Буряад Республикын Хуули тухай Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно: 1. Гадаадын эрхэтэд болон гражданд эрхэтэй хүнүүдэй Буряад Республикын газар дайда дээрэ байха гурим тухай Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай Республикын Хуулие абаха. 2. Гараа табижа, арад түмэндэ дуулгахынь тула Республикын дурсагдаһан Хуулие Буряад Республикын Президентдэ эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоо М.И.С... Улаан-Үдэ хото. 1995 оной ноябриин 22.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоо "Хүтэлбэрилгын тогтоогдоһон гуримы хазагайруулһанай түлөө захиргаанай харюу тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуули тухай

Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно: 1. "Хүтэлбэрилгын тогтоогдоһон гуримы хазагайруулһанай харюу тухай" Буряад Республикын Хуулид хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай Республикын Хуулие абаха. 2. Гараа табижа, арад түмэндэ дуулгахынь тула Республикын дурсагдаһан Хуулие Буряад Республикын Президентдэ эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоо М.И.С... Улаан-Үдэ хото. 1995 оной ноябриин 23.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоо БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ГАЗАР ДАЙДА ҮНЭТЭ МЕТАЛЛУУД БА ҮНЭТЭ ШУЛУУНУУДЫЕ ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫЕ ХЭРЭГЛЭЛГЫЕ ГУРИМШУУЛХА, ТЭДЭН ХУДАЛДАЛГЫЕ ХИНАХА ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИЙН ПРОЕКТ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно: 1. "Буряад Республикын газар дайда дээрэ үнэтэ металл шулуунуудые үйлэдбэрилгые, хэрэглэлгые гурим тухай" Буряад Республикын Хуулид хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай Республикын Хуулие абаха. 2. Дуралдалгын, ажалгалтануудые оруулхынь, хэхиһан тухай Хуулийн проектые Буряад Республикын Президентдэ Буряад Республикын Арадай Хуралай комитетүүдтэ, Буряад Республикай Правительствата, Буряад Республикын Конституционн Буряад Республикын Верховно Сүүдтэ, Буряад Республикай Арбитражна Сүүдтэ, Буряад Республикын Юстици министрствэдэ эльгээхэ.

Оруулагдаһан дуралдалгын ба ажалгалтанууд 19 декабриин 20 болотор промышленна, аграрна сектортэ, ба нөөсэ баялигуудые хэрэглэлгыи, экологи ба худалдаа на экономическа политикын талаар Буряад Республикын Хуралай комитетдэ эльгээхэ. 3. Промышленна, аграрна сектортэ, байгааһин нөөсэ бай хэрэглэлгэдэ, экологи ба худалдаа наймаанда экономическа бэлүүлхэ талаар Буряад Республикын Арадай Хуралай ороһон дуралдалгын ба ажалгалтануудые хараада дурсагдаһан Хуулийн проектые заһаад, тэрэниие уишалгаар Арадай Хуралай ээлжэтэ сесси дээрэ хаража табиха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоо М.И.С... Улаан-Үдэ хото 1995 оной ноябриин 22.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоо "БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ГАЗАР ДАЙДА ЭРХЭТЭДЭЙ НАРИН СЭМГЭТЭЙ БУХА ХУДАЛДАЖА АБАХА ЭРХЭ ОЛГОХО ЛИЦЕНЗИНУУДЫЕ ҮГЭЛГЫЕ ХИЗААРЛАХА ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно: 1. "Буряад Республикын газар дайда дээрэ эрхэтэдэ сэмгэтэй буу худалдажа абаха эрхэ олгох лицензинүүдые хизаарлаха тухай" Буряад Республикын Хуулие абаха. 2. Гараа табижа, арад түмэндэ дуулгахынь тула Республикын дурсагдаһан Хуулие Буряад Республикын Президентдэ эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоо М.И.С... Улаан-Үдэ хото 1995 оной ноябриин 23.

ҮХИБҮҮДЫЕ АРШАЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД

и сахилгыг харюу гэшхэн, бүри
ше ябагал гаргахан, гэрлээ тэрьедгэн
багашууд республикын дотоодын
дгэй эмхи зургаануудта хэргылэмжгээ
хай. Эдгээнэй 1239-ниинь 13 наһа
дүй, 135-ниинь эхэ эсэггүй, 81-ниинь
гэй гэрнүүдтэ, интернадуудта
дай. Мүн архинша болоог, хүүгэдээ
ээхээс болиһон 1077 айл милициин
нда бүридхэлгэ абтанхай. Иимэ
дгэй үхибүүдэй ами наһанай алхам
өө аюултай байдагынь бүтэгдэнгэ эли.
уулха газарта эльгээгдэхын тулада
ин наһа гүйсөөдүй 640 үхибүүд
бликын дотоодын хэрэгүүдэй
нуудта оруулагданхай, тэдэнэй 115-
эхэ, эсэггүй үхибүүд юм. Гадна колхозой

гэлгүүртэ бага-сагын хулгай хэхэнэй, журам
эбдгэнэй түлөө 893 үхибүүд милициин
зургаанда оруулагдаа.

Эгэ шалтагануудһаа үндгэлэн,
зайгуултаха, тэнэхэ, хуулиин журам эбдгэхэ
ябагал, оромоо алдаһан айлнууд - эдгэ бүгэдые
хэргылхэ зорилгоор Правительствоын
дэргэдгэхи хуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй
хэрэгүүдые эрхилхэ комисси олон
зургаануудтай хамтаржа, байгша оной
декабриин хори гаранаар "Найдалгүй
бүлэнэрэй үхибүүд" гэхэн хэмжээ ябуулга
бэлүүлжэ эхилбэ. Энэ асуудалаар манай
корреспондент Д. ЖУГДУРОВА тус комиссиин
харюусалгата секретарь Н. Ч. ЦЫБЕНОВАДА
хэдэн асуудалтайгаар хандаба.

ал: Үхибүүд - манай
гэхэн бүгэдэндэ эли
даа тогтонгүй сэхэ
е. Гурбан ород үгын
эрхилэгдэжэ эхилһэн
нүүдэй амин шухала
байһые танай дансаһаа
аримтануудые дээрэ
И. Сабди. Өөһэдынгөөшье,
йнгээшье ами наһые
эрмэг дээрэ асарһан,
эгын харюусалгые, зон
й, обществын урда
ээшье алдаһан ябадалые
дэ. үхибүүдые абарха
эмжээнүүд республика
эхилэгдэбэ. Энээниие
та тодорхойлоё.
юу: Архинша айлай
ямар байдаг бэ гэжэ эли
даа. Дээрэ харуулагдан
дхүнэй зүрхэ үбдэхөөнэ.
дгэй шалтаганыи
а, ниитэ зоной байдалай
эхиинан тухайда, дэлгүүрэй
уу оронгүй харюусанууб.
наһанһаа ногтуу эхэ,
арые хаража үндыһэн

үхибүүд ямар хүнүүд боложо,
21-дэхи зуун жэлэй богоһо
алхаха гэшэ бэ? Архинша
бүлын хүүгэд баһаһаа архи
балгажа хурана, хургуулида
хуранагүй. Иигэжэ эдэнэрэй
олонхинь үйлсэнүүдэй
"хуулида" орожо, аюултай замай
урасхалай зон болоно
гэлтэшьегүй юм бээ. Эдэ
бүгэдые тайлбарилтагүй гэжэ
һанагдана.

Асуудал: Энэ хэмжээнүүдтэ
ямар зургаанууд хабаадалсаха
хараатайб?

Харюу: Энэ хадаа олон
зургаануудай республика дотор
бөөлүүлжэ эхилһэн
хэмжээнүүд юм гэжэ дабтай.
Тиймэ хадаа милициин
социальна тэдхэмжын
зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд,
багшанар, врачнар, хуулийн
наһа гүйсөөгүйшүүлэй
хэрэгүүдые эрхилдэг
комиссинуудай ажалшад болон
бусад айлнуудаар ябажа,
үхибүүдтэйнь уулзаха,

техническэ мэргэжэлэй
училицинуудай, техникумүүдэй
хамтын байрануудаар ябажа,
хүндэ байдалда ороһон
үхибүүдые элирүүлхэ,
хурагшадтай ямар хүдэлмэри
ябуулагданаб гэхэ мэтын
асуудалнуудые хаража үзэхэ
болоно. Энэ олон талаатай,
шархишатарһаа ябаагүйдэ
бүтэхгүй ажал мүн. Зарим
айлнууд байдаг, - засагай
зургаанай хүниешье гэртээ
табихагүй, ошоо һаашни, бэлин
шэбшэгээр хараажархиха.
Городто нэгэ айлайхи бии. Олон
хүүгэдтэй, 5-6 нохойтой, хүнэй
ошоходо, нохойнуудын
бултадаа аржаганалдаха, гэрэй
эзэн хашаагайнгаа забһараар
хараажархиха, хүүгэдын
сонхоороо бэлтэгэнэлдэжэ
хараха. Тэдэн жэжэ-божо
наймаа хэжэ, мүнгэ олодог ха.
хургуулида юундэ
ябуулнагүйбта гэжэ элирүүлхын
аргагүй. Тийгэжэ туршаа хадаа
мүнөөхи дабхар томо үгэнүүдые

дуулахаш. Олон нохой
тэжээдэгынь нэжэглэмээр
байдаг.

Мүнөө хэжэг (грипп)
үбшэнэй дэлгэржэ байһан үедэ
аргашад (врачнар,
фельдшернүүд) иимэ ниитын
ябуулгада хабаадалсахадаа, арга
хэлсэжэ ябадаг, эм үгэлсэдэг
байна.

Асуудал: Дээрэ
харуулагдагша тоонуудһаа
гадуур үшөө эдэбын бүришье
аюултай баримтанууд
элирүүлэгдэжэ болохонь
лабтай. Хожомоо ямар
хэмжээнүүд абтаха болоноб?

Харюу: Гэртэн орхихын
аргагүй хүүгэд олоор
элирүүлэгдэхэл байха. Тэдэниие
байлгаха газар хэрэгтэй.
Үхибүүдэй байшангуудта
орохоёо хүлээһэн 250 багашуул
бии. Тиймэхээ байшан,
интернадуудые шэнээр бариха
тухай асуудалай гарахань эли.
Тээд энэ хэрэгтэ һомологдохо
мүнгэн байдагүй. Городомнай
300 гаран хүүгэдтэй нэгэл
интернат хургуули бии ааб даа.
Үшөө 300-гаад багашуулые
түбхинүүлхэ хэрэгтэй аад, арга
байхагүй - иимэрхүү байдалтай
ушаранхайбди. Тиймэхээ мүнөө
үеын шэнэ хүнүүд - наймаа
эрхилэгшэдэй анхаралда энэ
асуудал табилтай байна. Гадна
городой Советтэ шэнэ хүнүүдые
һунгабабди. Эдэнэрнай
депутатай үнэмшэлгын түлөө
тэмсэхэдээ, олон зондо үгэхэн
найдуулануудһаа бү мартуужан
лэ гэжэ онсо захиһабди.

Ерэхэ жэлэй январин тэн
багаар эдэ хэмжээнүүдэйнгээ
дүнгүүдые гаргажа,
республикын гэр бүлынхидэй
ниитын суглаа зарлаха
хараатайбди. Энээн дээрэ гэр
бүлын асуудал тухай үргэн
хөөрэлдөөн болохо ёһотой.

Загарайн аймагта

АРХИ ХОРИГДОБО

Асагад, Эрхирэг тосхонуудай
ажалшад, наһатайшуул суглаа
эмхидхэжэ, архи худалдаага
газарнуудай одоорһые эрид
буруушааба. Тийн декабрь
һарын 20-һоо архи али олон
газарта худалдалгые хорихо
гэхэн шиидхэбэри абтаа.

Ганса һайндэрнүүдэй үедэ
магазина архи худалдаха эрхэ
олгохо гэжэ тогтообо. Энээниие
бээдүүлхэ талаар комисси
байгуулагдажа, няутагай
захиргаантай сүт ажаллажа
эхилээ.

ТҮРЭЛХИДЭЙ ЭБЛЭ

ЭМХИДХЭГДЭЭ

Аймагай соёлой байшанда
Загарайн дунда хургуулийн
түрэлхидэй суглаан
үнгэргэгдэбэ. хургуулийн
түрэлхидэй комитетэй
түрүүлэгшэ Н. Т. Солдатов
хургуулийн дэргэдэ түрэлхидэй
эблэл эмхидхэхэ дурадал
орүүлба. хургуулийн директор
Е. А. Медведева, профкомой
түрүүлэгшэ Н. В. Бадиева гэгшэд
түрэлхидэй хургуулида бодото
туһаламжа хүргэхэ байһандань
баясаба.

Директорэй орлогшо М. Х.
Яковлева элидхэлхээ хүндэ
хүшэр байдалда ажаллажа
байһан багшанарай ажабайдал
тухай сугларашад тодоор
мэдэжэ абаа, түгэхэдэнь
эдэнэр Россин Правительствоа
болон Буряад Республикын
Президент А. В. Потанин
нээмэл бэшгэ эльгээһэн байна.

ТҮРҮҮ ХОНИШОНОЙДО

Карл Марксын нэрэмжэтэ
колхозой Эрье гэжэ газарта
Сергей Цырендоржиевай дааг
отара үбэлжэлгэ һайнаар
үнгэргэнэ. Эндэхи 400 толгой
эхэ хонидоо һайнаар
харууһана.

Хонид тамир тэнхээгээрээ
илгадаад, 5 хорёо соо ами
амгараа байлагдаана. Байра
байдалын дуулан, сэбэр.
Үбэлжэлгын эхилһээр эндэ
нэгэшье толгой гарзалагүй. Зун
намарай үедэ хонидоо һайса
манажа бэлшээһэниинь
һайшаамаар.

МУХАР-ТАЛЫНХИД

ТҮРҮҮЛЭЭ

Һаяхан аймагай таряшадтай,
овошөвөдуудай, Мухар-Талын
ажахын Александр Васильевич
Матвеевэй даагд звено 12.132
центнер таряа хуряжа,
гектарһаа дунда зэргээр 16,6
центнер абаа юм. Иигэжэ
тэдэнэр 1 миллион түхэригэй
шанда хүртэбэ.

ҮНДЭР УРГАСА

Аймагай таряшадтай
ажахынуудай дунда "Бэхи-
Ажал" гэхэн ажахы 93
гектарһаа бараг ургаса
абаадаа, гектар бүриһөө дунда
зэргээр 16 центнер һайн
шанартай үбэ хуряжа, түрүү
һуурида гараба. 200000
түхэригэй мүнгэн шан, байрай
бэшгэ тус коллективтэ
баруулагдаба.

Үбшэнэй шанар һайн,
эжэнхидэ 1-дэхи классай - гээд,
ажахын хүтэлбэрилэгшэ Булат
Тумуржапович Чимитов хөөрөө
һэн.

КОММУНИСТНУДАЙ

СУГЛАА ҮНГЭРГЭБЭ

Һаяхан Онохой хууринда
коммунистуудай тоосоото-
һунгалтын суглаан
үнгэргэгдэбэ. Партийна эхин
организациин секретарь Т. Г.
Решетова өөрынгөө элидхэл соо
коммунистуудай тоо олошороо,
тэдэнэй эдэбхи дээшлээ гэжэ
мэдүүлбэ.

84 коммунист бүридлээн
ородог юм. Н. Н. Хорышнова,
Ц. Ц. Цыбанов, З. И. Теремко
гэгшэд үгэ хэлэхэдээ,
залуушуулые олоор партида
абаха, партийна организациин
үргэе дээшлүүлхэ, үргэхэ
гэжэ мэдүүлбэ. Акционернэ
"Онохойлес" бүлгэмэй
профкомой түрүүлэгшэ Марат
Павлович Савченко партийна
организациин секретаряар
нэгэн дуугаар һунгагдаба. 8
хүнһөө бүридлээн партбюро
эмхидхэгдээ.

ҺАЙШААЛТАЙ ҮҮСХЭЛ

Аймагай социальна
хамгаалгын таһагые даагша
Эльвира Васильевна
Битхаевагай үүсхэлээр дайнай
ветерануудта 1996 оной нэгэдэхи
хахадта 15 хэнэг "Буряад үнэн"
газетэ захидаба.

Т у ш а а л т а
хүдэлмэрилэгшэдэй иимэ
дэмбэрэлтэй үүсхэл бээдүүлдэг
байхадань, угаа һайшаалтай.

В. БАТОРОВ.

Дэлгүүрэй үнэ сэнгүүд

ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ УРДА ЯМАРШУУБ?

Эдэ хэдэн үдэрэй үнгэрхэдэ, 1995 он ходоорон ошожо, 1996 он
эрхээ эзэлхэн. "Шэнэ жэлээ ямараар угтаһанһаа,
ухи ажабайдал, ажал хэрэгүүд сэхэ дулдыдаха" гэжэ
эгын дэмы бэшэ. Ушар тиймэхээ эгээл мүнөө үедэ хүн
эй досоо, айл бүхэнэй һанаанда Шэнэ жэлээ һайнаар, эдэ
эр элбэг, дүүрэн хэшэгтэйгээр угтаха гэжэ оролдожо
ниинь эли юм бээ. Эндэ эдэб янзын эдэе хоолой зүйлнүүдэй
ури эзэлхэн манда мэдээжэ ааб даа.

Одо ажаһуутшад, мүн хүдөөһөө ерэхэн улад түбэй дэлгүүрээр
үедэ һонирхожо, тэндэхээ юу хээ худалдан абажа байһаниинь
отой. Зүгөөр тэндэхи сэнгүүдээрнь һонирхоболтнай, үхэрэй
һамм мяхан 9000-16000, гахайн - 18000-20000, хониной - 12000-
16000, мориной - 9000-13000, тахяагай - 13000, дальбараагай - 6000-
8000, салуунай мяхан 11000 түхэригтэ, колбасагай зүйлнүүд элбэг:
үгэгийн ливернэ колбаса - 5610, "селенгинскэ" сортын
са - 12980, бэшэ зүйлнүүдын - 18040-26620, дутуушагаар
ордоһониинь - 25520-29000, Москва хотын "пикантна" сортын
длагаар сонгоогдоһон колбаса - 53000, сервелат - 53000,
Улаан-Уданы рулет мяхан - 40000, гахайн сонгоогдоһон саала - 27000,
ордоһон үбсүүнэй мяхан - 39000, хүбээгэй һайн мяхан 45000
түхэригтэ байба.

Һүнэй зүйлнүүдһээ абахада, малай тоһон ехэл элбэгээр
дурадахадаа. Килограммынь - 21000-23000 түхэригтэ. Улаан-Удын
һүнэй комбинада асарһан продукциин үнэ сэнгын урдахи
амаралтын үдэрэйхиһөө балай хубилгагдаагүй. "Костромской"
сортын сыр 23125 түхэригтэ байгаа.

Заһаа худалдаага газарта зон нилээд олон. Эндэ наймаалагдаһан
хүйтөөр сонгоогдоһон селёдо - 20000-25000, баһал иимэрхүү кета
- 49000, хүйтөөр сонгоогдоһон омоли - 26000-28000, тиймэрхүүгээр
бэлэдхэгдэһэн горбуша - 26000, иимэрхүү скумбри - 22000,
дабһалагдаһан омоли - 10000-13000, горбуша - 14000, хүргэгдэһэн
алгана - 8000-10000, пелядь - 12000-13000, хөөлэнтий - 7000, язь -
9000, сурхай - 10000, горбуша - 11000, ялаагана - 3500-6500 түхэригөөр
дурадахадаа.

Огородой эдээнһээ: хүнэг хартаабха - 10000-12000, килограмм
һонгино - 2200-3500, чеснок - 6000-10000, морхооб - 4000, свёкло -
3000, капуста - 2500 түхэригтэ, Жэмэсчээ: яблока - 5300-7000,
апельсин - 9000-10500, банан - 8500, мандарин - 6500-8500, лимон
- 14000 түхэригтэ хүрэнхэй.

Эдээнэй бэшэ зүйлнүүдые тобшохоноор нэрлэбэл, зүгын
килограмм тоһон - 25000, дабһалагдаһан сала - 20000-25000,
нюдэгдэһэн стакан мойһон - 3000, карамель конфетэ - 14000,
шоколадна конфетэ - 29000, маринвалһан үгэрсэтэй холигдоһон
помидор (3 литр) - 20000-25000, дабһалагдаһан үгэрсэ - 10000, хахад
литрэй баанхатай майонез - 7800, ургамалай литр тоһон 11500
түхэригөөр дурадахадаһан байна.

Редакциин социально-экономическа таһар.

Уншагшад

Зүбшэнэ,
дурадхана,
шүүмэрсэлнэ

"БУРЯАД ҮНЭН" газетын нэгэ дугаарта уран зохёолшо Сергей Цырендоржиевай "Гэрэй Эзэн" гэжэ гаршагтай статья гараа нэн. Ная "Буряад үнэндэ" Вера Токтохоевагай "Гэрэй эзэнэй нэрэ хүндэнэ ехэ, тиигэбэшье..." гэнэн статья уншаад, ханамжяа бэшэбэ.

С.С.Цырендоржиевай статья би ехэтэ һонирхон уншаа нэм. Ухаан бодолой, удхын талаар яһала һонин, ойлгосотой, тухатайсье гэжэ ханамаар. Хүндэтэ манай уран зохёолшо гэрэй эзэнэй үүргэ тон зүб харуулаа, тиигэбэшье өөрөө гэрэй эзэн, эрэ хүн нэн тула гэрэй эзэнэй үүргы мүнүүдэйнгээ хоорондуур нэгэ бага үргэн татаһан гү гэжэ ханагдана. Буруу байбальн, хүлисүүжэн. Буряад арад гэрэйнгээ эзэниие, эрэ хүниие урда эртэ саһаа үргэдэг, хүндэлдэг байһан гэшэ. Мүнөөсье ухаатайхан эхэнэр эрээ үргэн һагад, али болохоор дэмжэн байдаг гэшэ. Манай эрэ нүхэд маанадта, гэрэй эхэнэртэ, баһал тиигэжэ хандадаг аабза гэжэ ханагдана. Харин би эхэнэр хүн тухай, гэрэй эзэн эхэнэр тухай өөрынгөө ойлгосо бэшэхэ хүсэлтэйб.

Урда сагай эхэнэр мүнөө сагай эхэнэр хоёр тон ондоо ааб даа. Мүнөөнэй гэрэй эзэн эхэнэр хургуулитай, эрдэм схэтэй, эрэшүүлхэ дутуугүй мүнгэ олохо шадалтай гэшэ аабза. Нэн түрүүн айл бүхэнэй байдал эхэнэрһээ дулдыдаха гэхэ байнаб. Яахадааб гэхэдэ, эхэнэрэй шадабари, ухаан тон түрүүшын һуури эзэлхэ гэхэ байнаб. Бага балшар ябаханаа ямараар ажал хэжэ, эхэ эсэгэдэ хамһалсадагынь, гэртэхи элдэб хүдэлмэри хэжэ һураһанһаа болохо. Мүн баһа эхэ, эсэгын хүүгэдэ баһаһаан эхилжэ яжа хургаһанһаа дулдыдахал даа.

Эхэнэр хүнэй ажал хэлшэгүй ехэ гэжэ бултал нэгэн дуугаар хэлэхэ байха. Юуб гэхэдэ, үглөөгүүр бодоһоор үхибүүдтэ, үелһэн нүхэртөө, эхэ, эсэгэдэ эдэе шанаха, эдөөлүүлхэ, дэри дэбдихэрээ заһаха, гэр соохиёо арилгаха, малаа эдөөлүүлхэ, өөрыгөө эхэнэр янзаар түхээрээд, ажалдаа ошохо гэхэ мэтэ. Олон ааб даа. Эдэ бүгэдые үрдиһын тула эртэ, тон эртэ бодохо, үдэшэ орой унтаха ёһотойл даа. Алтан дэлхэй дээрэ эхэнэр боложо

түрэн хойноо үрдиһэл ёһотой. Ажалдаа гээгдээ һаа, ямар таагүй байдалда орохоёо булта мэдэнэ ёһотойт. Жэшээн, багша байгаа һаа (би өөрөө багшаб), бүри аргагүй. Гээгдээ һааһни, коридор соогуур 30-40 үхибүүд гүйдэжэ байха болоно. Муухайгаар, һали бали, угаагдаагүй хубсаһа үмдэнхэй ябажа болохогүй. Ямар жэшээ

"Буряад үнэндэ" толилогдоһоной һүүлээр

ЭХЭНЭР ХҮНЭЙ ХУБИ ЗАЯАН ТУХАЙ

харуулха болонобиб?

Хэлэһэн үгэ бүхэн дүүрэн удхатай, элдэб үгэнүүдые холбоод лэ дуугаржа болохогүйнь мэдээжэ. Сухалдажа, шангархажа, юумын урда оройдоошье орохогүйш.

Номгохоноор, даруу байжа, үхибүүдтэ хургаал хэбэл, бүришье тухатай. Өөрынгөө жэшээгээр, үри хүүгэдэ (хүбүүн, басаган гэжэ илгаагүй) хургахада, удхатай гэжэ ханамаар. Яахадааб гэхэдэ, хажуудашни хүдэлхэдоо хамаг хэжэ байһан ажалыешни харана, шадабариешни сэгнэнэ. Харин хожомын "Эжы, намайе хургаагүйт" гэжэ оройдоошье хэлэхгүй болоно. Арадай сэсэн үгэ би ааб даа: "Басагаарнь нүхэр хэхэ гээ һаа, эхыень ошохо хара". Энэ тон зүб. Гэртэнь сэбэр байна гү, ямараар, хэды соо сайгаа шанаад, стол дээрэхи эдэе бэлдэжэ, айлаһанаа хүндэлэб гэхэһээ гадна, ямар асуудал табинаб, ямараар хоёрэлдэнэб гэхэ мэтэ. Зарим эхэнэртэй хоёрэлдэхэдэ, ухаа оромоор байха, сэдхэлээ уудалан хоёрэлдэхэ дуран хүрэхэ. Һанаанһни номхон болоод, ажалаа бүри һайнаар хэхэ хүсэл түрэхэ.

Үри хүүгэдээр олон һаа, тэдэнэй хоорондохы харилсаае зүбөөр эмхидхэхэ, эбтэй эетэй, бэе бэеэ хайрлаха, туһалха, хамһалсаха эрмэлзэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ ёһотой. Эхэ эсэгэе, аха дүүнэрээ, танил тала, хүршэнэрөө хүндэлхэ, хэлэһэн үгыень хүндэтэй дээрэ хүлээн абаха, буляалдаха,

хэрэлдэхгүй гэхэ мэтые дарууханаар ойлгуулха шухала. Ахань ахашаг, дүүнь дүүшэг байха ёһотой. Гэр бүлэдөө амгалан, эбтэй эетэй, энэрхы номгон сэдхэлтэй байлгаха гэшэ гэрэй эзэн эхэнэрэй шадабари, эхэнэр хүнэй нюуса болонол даа, хаанашье бэшгэдээгүй хуули, ёһо заншал гээшэл ха. Гадна үелһэн

нүхэртөө бодомжотойгоор хандаха, олон табые шашангүй, асарһан юумыень, хэхэн ажалыень сэгнэн абаха ёһотой, гэбэшье өөрыгөө жаахашье доро тоолохогүй. Харин эхэнэр хүнэй үгэ, ханаан тоогдохогүй һаа, бүришье зохиогүй. Минии бодол заал һаа зүб байха гэжэ яжа болохоб, харин гэр бүлэдөө, үхибүүдээрээ, нүхэртээ хоёрэлдэжэ, тиигэдэ лэ тон зүб зүбшэл абахал даа. Тиигэбэл, гэр бүлэдэ үлүү зүришэлдөөн, арсалдаан болохогүй. Үдэр бүри ажабайдалда элдэб жэжэшье, орёошье асуудалнууд гаражал байдаг гэшэ ааб даа. Тэрэнь бүри тэмсэжэ, сэдхэлээ хөмороожо байгаагүй һаа, һайн. Шууяа гаргангүй, тон бодожо үзэн, гэр бүлэтээ зүб тээшэн шийдхэхэл даа. Энэ минии бэшгышые хамаг эхэнэрнүүд заагагүй дүүргэхэ ёһотой гэжэ яжа болохоб, хүн бүхэнэй ханаан бодол ондоо ааб даа.

Манай буряад арадай эхэнэрнүүдтэ ходоодоо сэсэн ухаатай, сэбэр шарайтай, холо бодолтой, урагшаа ханаатай, нүхэртөө хайратай, үри бөөдэ үнэтэй, айл аймагтаа хүндэтэй, амгалан тэнюун, ажалдаа амжалтатай, хэхэн ажалынь бүтээсэтэй, үргэһэн үринь үндысэтэй, эхын нангин нэрэ һудые дээрэ үргэн ажаһуут лэ даа гэжэ үрэхэ байнаб!

ДАРИМА ХАШИТОВА,
багшын ажалай ветеран.
Гонорарыей Джарун
Хашорой субаргын барилгада
үргэнэб.

ЭМШЭНЭЙ НАНААЕ ЗОБООНО

Шанаа тосхон өөрын онсо маягтай, зан занша аймаг дотороо илгардаг. Хариһаа түрүүшынхиеэ хүнүүд нютагайнь зоной эрэ эхэнэргүй, үтэлһэн эрэ велосипедээр ябадагыень хаража гайхадаг. Тосхон гол харгыһаа гурба-дүрбэн модо жүдөө ажаһуудаа заһамал асфальт замаар ябахадаа, велосипед хэрэглэдэ. Почто, дунда хургуули, магазинууд - Зуун -Морин зүүн талада, мүн булта тиишээ ошожо ажаллада иимэ хүнгэн унаагаар ябадаг.

Хэрбээ Шанаада үдэрэйсье туршада байгаа һаа набтаршаг сагаахан шарайтай басаганай велосипед үдэртэ хоёр-гурба урагша хойшоо гүйлгэхые харах хэн бэ гэбэл, Шанаагай фельдшерскэ пунктые Дэжэд Ивановна Шобоева гэшэ. Дэжэд 1987 онда Морин дунда хургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Хөмөрлөхө медицинскэ училищин, фельдшерско-акушерскэ орожо һураа.

1992 оной зунһаа Шанаагай фельдшерскэ пункт даагшаар ажаллана. Тосхондо 270 хүн ажаһуудаа тоодо хуулиин һаһа гүйсөөгүй 114 үхибүүд, Эсэгэ хамгаалгын Агууехэ дайнда үбшэн үлбэр болоһон ажалай ветеранууд - 20 хүн тоологдодог. Шанаагай хургуулида 25 хургашад ябадаг. Дэжэд Ивановна үедэ эм домой хоморто иимэ олон хүниие эмшэй шадал соогоо оролдосо гаргажа, үдэр һүнигүй гэхэдэ, алдуу болохогүй.

- Хэрбээ 1989 ондо Шанаада жэл гүйсөөгүй 12 үхибүүд байгаа һаа, мүнөө оройдоол 4 үхибүүн тоологдоо Ажаһуудалай, бүхы юумэнэй үнэ сэнгэй хүндэрхэ үхибүүд үсөөрнэ. Мүнөө сагта эм худалдажа абаха мүнгэтэй хүн тосхондомнай хомор. Зарим ушарта үгэхэ саг гарана, - гэжэ Дэжэд эмшэн хөөрэнэ. - үхибүүдэй үбшэ танижа, зүбөөр диагноз табихада бэ байдаг. Жэлтэй болоторнь, саг үргэлжэ гэртэнь яба жэлһээ үнгэрхэдэнь, түрэлхидэйн хэлэһээр бара үбшыень таниха ушарнууд тохөөлдодог.

Минии ажалда нютагай захиргаанай зайһан А. Данзанович Маланов ехэ туһа хүргэдэг.

Эгээл шухала асуудал гэхэдэ, һүни дунда гэнтэ ү хүниие Тооро гү, али Хэрэн абаашаха боло Шанаадамнай колхозой машина байдаггүй. Тиимэ хэсүү ушар тохөөлдодог, - гэжэ Дэжэд Ивановна һа зобон, хөөрзэб.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд эм энэ гуйлгы хараадаа абажа, үбэлэй үедэ Шанаада автомашина байлгаха бээ гэжэ найдагдана.

А. БИЛЬТА

Түхэнэй аймаг.

АНХАРМААР АСУУДАЛ

Гарахаяа байһан 1996 он хүшэрхэн байхаар хүлээгдэнэ. Өһөдөө өһөдыгөө хүтэлбэрилхэ гэнэн хуулин үндэһэ баримталжа, зарим нютагууд өһөдынгөө хүсэ шадал болон эрилтэдэ тааруулан ямар нэгэн шухала асуудалаар хэмжээ абадаг байна. Нэн түрүүндэ таряанай гэхэ гү, хилээмэнэй асуудал шийдхэжэ

захалаа. Жэшээн, манай Хөөрхэдэ энэ асуудалые шийдхэхэ гэшэ хүндэ юм. Үмсын шэглэл баримталжа, юумээ хубаажа абашаһан фермернүүд доро дороол, ами амидаа ажалаа ябуулна. Эндэ таряашанай ажахые эрхилдэг (үсөөхэн хүнһөө бүридэһэн) трактор-техника нэн бии юм. Даамалынь

А.М.Пенутова. Тракторнуудынь эбдэржэ, тэрэ урагшагүйдэнэ. Үнгэрэгшэ нажартаа таряанайнгаа талмайе хорёолжо үрдингүй, малдаа гэшхүүлээ. Тоһо-түлишын зүйлнүүд сагай саашалха бүри үнэтэйл боложо байха аад, зарим нэгэндэ ганса гарза хэнэ.

Манай эндэ эртүүр хюруу унажа, ороһо таряанай зүйлые

гэмэлтээдэг аюултай юм. Шэбэрэй зүүн бэсын таряаланда хүдэхын аюул бага байдаг нэн гэжэ үнгэрһэн сагнай һануудаг. Нютаг соогоо али нэгэ асуудал зүбшэхэ гэхэдэ, сугларжа хоёрэлдэхэ конторо байхагүй муутай. Бүхэли нютагай зон һууһан аад, ажахынгаа али нэгэ асуудал зүбшэнгүй яахабибди?

Нютаг дээрэ ороһото ургамал тариха, тээрмэтэй болохо тухайда мүнөөнһөө

зүбшэхэ саг тулаа. Мүнөө хилээмэн 3000 түхэ Нютагай староста Г. Д. П фермернүүдэй с бүлгэмдэ, тэрэнэй нь бодогшо Н. Ж. Балданов дурадхалыемнай тухандань түлгэжа зүб түрүүшын "дохёо" ябуу

Бүлэг пенсионер гуйлтаар Д. ДОРЖОГУ

НАНААН ЗАЛУУ, ГУУРЬАНИИНЬ ХУРСА

Эртээн "Усть-Ордын үнэн" газетын редакцида олоо саана 60 гара подэндоо шэлтэй, тай хүн таанадые ааһаар тамхияа ороһон айлшанаа ртэн хаража хуудаг. үнтэй уулзажа, юрэ тарахада, ханаан номгоржо, орёо онсо ондоогоор н, хайхан хүсэл мэдэрэл түрүүдэг усть-Ордын үнэн" журналист Вениамин Чензыхеновтэй хүн аятай зохид нь, сэсэн һонин номгон түбшэн абари наа сэдхэлээ ханан ханан. Бэрхэ журналист, ай ехэ дүршэлтэй, мэ харахан, һайн сэгнэдэг хүнтэй д хэрхэдэ, ямар һонин

хэшээлнүүд мартагдашагүйгөөр зүрхэ сэдхэлдэнь хадугдаа бэлэй. Залуу хүбүүнэй замтайнь эхиндэ түрэл хэлэнэй гүн баялитые ойлгуулжа шадаһан багша гэхэдэ, буруу болохогүй. Оюутан байха үедөө хүбүүн ухаан, сэдхэлэйнгээ мэдэрэлнүүдые, ханал бодолнуудые элишэлэн, шүлэгүүдые бэшэжэ эхилээ һэн.

Нэгэтэ "Болохо юмэн болонол бээ!" гээд, "Усть-Ордын үнэн" газетэдэ шүлэгөө эльгээбэ. Тээд юун гэжэ хананабта? Тэрэ зохёоһомни багшан, хайратай юмэн үлүг гээшэ һэн ха. Тэрэниие харан гэхэдэ, досоом муу боложо, "Ямар тэнэг гээшэбиб, намһаа поэт гарахагүй, ондоо бэшэхгүйб" гэжэ шийдээд, һонирхоллоо буураа һэм, - гэжэ Вениамин Романовичай, эдир наһаа дурсан, хөөрэхые дуулаһанби.

Харин дэлхэй дээрэ ямаршые үедэ һайн хайхан сэдхэлтэй хүнүүд олон байдаг. Хэрэгтэй сагтань хүниие дэмжэхэ, зүб харгыень олгохо хүнүүдтэй ушарбал, жаргал гээшэ. Лавр Иванович Никифоров хуушанай багша, драматург, "Павел Балтахинов" гэхэн пьесын автор, Вениамин Чензыхеновтэй зохёохы бэлиг шадабаритайе ойлгожо, туршалгануудаа орхигогүйень баадханан юм.

Эгээл энэ хүн минии зохёохы замые заажа үгэһэн юм, - гэжэ мүнөө һаншагаа сайһан В.Р. Чензыхенов хайханаар ханан, баяр хүргэн дурсажа ябадаг.

Тэрэ үедэ "Усть-Ордын үнэн" бэлиг шадабаритай олон шүлэгүүдэй шүлэгүүд хэблэгдэдэг байгаа. Тэдэни тээд Владимир Петов, Ким Ильин, Матвей

Осодоев. Литературна конкурснууд жэл бүри үгэргэгдэдэг байһан. Вениамин Чензыхенов эдэхитэйгээр эдэ конкурснуудта хабаадалсадаг һэн.

Нэгэтэ 2-дохи һуурида гаража, табин түхэриг гонорар абаад, ехэл урмашаа бэлэйб, - гэжэ В.Р. Чензыхенов энеэбхилэн, дурсана.

Боохоной багшанарай училищи дүүргэдэ, Баяндайн аймагай хургуулинуудта багшалаа. Тиихэ үедөө шүлэгүүдэ бэшэһэн зандаа һэн. Тэдэнь түрүүшынхидөө орходоо, ажабайдалһаа үндэһэтэй, ухаатай туршалгануудые бэшэжэ эхилээ һэн.

Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн залуу уран зохёолшодой конференцидэ хабаадалсажа, мэдээжэ уран зохёолшодтой уулзахадаа, үгэ хүүрээ ойлголсоһон, дүй дүршэлһөөнь халан абаһан, эрмэлзэл ехэтэй болоод нотагаа бусаа һэн. Тэрэл үедэ "Байгал" журналда шүлэгүүдын хэблэгдэһэн байна. һүүлээрнь "Баян даа Усть-Ордаини", "Усть-Ордын дуунууд" гэхэн антологидо тэрэнэй шүлэгүүд ороһон юм.

Хүн бүхэн шүлэг бэшэжэ шадахагүй ха юм даа. Эндэ өөрын бэлиг, аза талаан гэжэ байха ёһотой. Ухаан бодолоо гүйлгэжэ, эльгэ зүрхээ урбуулжа, сэдхэлэйнгээ гүн соохи мэдэрэлнүүдые, ханал хүсэлнүүдые үгөөр дамжуулан, шүлэг болгон холбохо гээшэ юунтэйшые жэшэмээр бэшэ ха даа...

Шүлэг зохёохын хажуугаар түрэл арадайнгаа аман зохёолоор һонирхдог, урданай ёһорой дуунуудые, онһон хошоо үгэнүүдые сулгуулдаг,

олоор мэдэдэг хүн юм. Үндэһэн хэлээ, соёл, ёһо заншалаа залуу үетэмнай мартажал байна гэжэ Вениамин Романович ехэтэ ханаагаа зободог. Өөрынгөө узуур үндэһэ, уг гарбалаа мэдэхгүй хүн хэр угааа хүндэгүй байһан. "Модон - үндэһэтэй, хүн - узууртай", гэжэ миин хэлсэдэггүй ха юм. "Уг гарбалаа мэдээгүй һаа, арадайнгаа түүхэ мэдэхгүйш" гэжэ баһа зүб.

Усть-Ордын залуушуулай түрэл хэлэн дээрэ шүлэгүүдые ба зохёолнуудые бэшэхэээ болиһониинь гомдолтой. Хэды олон бэлиг шадабаритай, үльгэршэд, эрдэмтэд, зохёолшод манай округоо урган гарааб! А. Петов, М. Осодоев, К. Ильин, Ж. Зимин, П. Малакшинов болон бусад олон нэрэнүүдые дурдахаар даа. Тэдэнэр булта түрэл дайдаа, нотагайнгаа хүн зониие, баян байгааһаа түүрэн бэшэһэн юм.

"Усть-Ордын үнэн" газетын дэргэдэ литературна нэгэдэл бии юм. Гурбан жэлэй саада тээндэ конкурс сонсохогдоһон. Нэгэшые шүлэг эльгээдэггүй байһандань гомдолтой бэшэ гү? хургуули бүхэндэ бэлигтэй хүбүүд, басгад бии ха юм даа. Тиимэһээ тэдэнэрэй хуби заяанда Л.И. Никифоров мэтэ хүнүүд ушарбал зүб зам заажа үгэхэл бээ гэжэ найдагдана. Энээн тухай Вениамин Романович Чензыхенов багшанартай, хурагшадтай уулзахадаа, ходо хануулжа, хэлэжэ ябадаг юм.

"Сайн байна! һони юу маа?" - гээд, "Усть-Ордын үнэн" газетын редакцида Вениамин Романовичтай золгожо, зугааень шагнаад, ханаа сэдхэлээ тэгшэлэн гарадагбди, Жабхаланга энэ дэлхэй дээрэ олон дабаа дабабашые, хүл хүнгэн, ханаан залуу, гуурһан хурса зандаа ябахатнай болтогой!

З.ЮМДУНОВА.

БУЛТАНАЙ ЗҮГНӨӨ БАЯРЫЕ ХҮРГЭНЭБ

Манай Бархан нотаг тоонтотой Мария Очировна Намжилова 1970 онһоо эхилээд, 25 жэлэй хугасаа соо Улаан-Үдэ хотодо почтальоноор хүдэлжэ байдаг. Зөөлэн абари зантай нотагаймнай энэ эхэнэр олон үхибүүдтэй бүлэһөө гараһан тула ажабайдалай орёо замые эртээр захалаа һэн. Мария Очировна гурбан үхибүүдэй эхэ. Үхибүүдээ ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлнэ гэхэдэ, алдуу болохогүй. Үшөө хургуулида хуража байхадаа, Мария басаган түрэл колхоздоо үбһэ сабшалсаһан, үетэн нүхэдөөрөө элдэб субботнигууд болон воскреснигуудтэ хүдэлдэг байһан юм.

Мариин эсэгэ-дайнай ветеран. Намжил Очиров ямаршые ажалда дүршэлтэй, колхоздоо хэзэгий ажалынь гэжэ үгы. Олон гэрнүүдые барилсаһан, юрэдөөл, ехэ бэрхэ, гартаа дүйтэй хүн һэн. Мария Очировна эжыгээ ехэ дурдажа хөөрэдэг. Эхэнь Сэсэг Будаевна Сагадариева 80 наһатай болонхой, олон аша зээнэрээ харалсажа, үргэлсэжэ байдаг даа. Хүндэ ямаршые хуби заяан тудадга гээшэ. Мариныше яһала гашуудал үзэһэн юм. Урдаа хараха эгэшэнь хадаа, аха дүүнэртээ ходоодоо туһалжа, сэдхэлыень заһажа ябадаг. Мүнөө М.О. Намжилова Улаан-Үдэ хотын 31-дэхи почтодо ажаллана.

Мүнөө саг хатуу болоо, ажабайдалнай доошос унахаһаа бэшэ, хайжарха юмэниинь үгы. Ти бэшэ олон хүнүүд газетэ, журналнуудые захиһаар лэ байна. Тиигэжэ М. О. Намжилова 25 жэлэй туршада хэлхээ холбооной хүдэлмэридэ хүдэлжэ, олон шагналнуудта хүртэһэн байха. Харин мүнөө хүндэ хүшэр сагта үбгэд, хүгшэдтэ пенсиень асаржа, баяр баясхаланда хүртэдэг. Наһатайшуулын энэ хайхан нигүүлэсхы сэдхэлтэй, зохид зөөлэн, зугаатай почтальон тухайгаа гансал магтаалай үгэнүүдые хэлэжэ байдаг. Тиимэһээ Мария Очировнада ута наһа, зол жаргалые, элүүр энхые бултанай зүгнөө, мүн өөрынгөөшье зүгнөө, олон тоото түрэл гаралнуудайнь талаһаа хүсэжэ, үшөө саашаа олон жэлдэ олоной аша туһада ажаллажа ябахыень үрэнэбди.

УФС-эй начальник Д. Ринчинова Мария Очировна тухай магтаалай олон үгэнүүдые хэлээ һэн, тэрэнь ехэ найшаалтай.

Б. ДОНДУПОВ.

Асуугты - харюусахабди ИНВАЛИДУУДА - ТУСХАЙ ХАНДАЛГА

"Би инвалид хүнби, энэ жэлдэ пенсидэ гарааб. Тээд өөрыгөө үшөөл ажал хэжэ ябахые шадалтайб гэжэ хананаб. Мүнөө энэ хүндэ хүшэр сагта ганса пенсээр ажамидархагүй ха юмши. Хажуугаарнь үхибүүдтэе туһа хүргэхэ ханаатай ябахаш.

Манай Закаменск хотодо хүн зониие ажалаар хангалгын таһаг бии юм. Жэшэнь, минии (гансашы минии бэшэ, намтай адли ажал хэжэ дуратай пенсионернүүд олон) тэндэ хандаа болобол, хүдэлмэри оложо үгэхэ гү?" - гэхэн бэшэг Захааминһаа уншагша Д. Будаева эльгээгээ һэн. Энэ бэшэгтэнь харюусахын тула профсоюзудай соведэй хэблэлэй түбтэ хандаһан байнабди. Харюунь доро үгтэнэ:

"Хүн зониие ажалаар хангалгын түб ямаршые хүнэй хандабал, пенсионершые, инвалидшые байг, таарамжатай ажал оложо үгэхэ уялгатай юм. Тэдэнэй зүгнөө инвалидуудта ба пенсионернүүдтэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Ажалаар хангалгын түб инвалидуудта ажал оложо үгэхэдөө, анха түрүүн тэдэнэй арга шадабариие, мэргэжэлыень хараадаа абан, таарамжатай предприятитай хэлсээ баталдаг. Зүгөөр энэ түбтэ хандаһынгаа урда тээ таанад, имэ документнүүдые бэлдэхэ ёһотойт: 1. ВТЭК-эй гү, али Россин Федерациин онсо байдалтай ветерануудай подразделенинүүдэй комитедэй, медико-социальна экспертнэ комиссиин зууршалгаар инвалидуудай пенси абажа байлга тухай; 2. Бэын тамирай байдалай талаар хизарлалтатай зондо эмнэлгын консультационно комиссинуудай (ВКК) үгэһэн үнэмшэлгэ.

Жэшэнь, документнүүдэйнгээ али нэгэнэй дутаа һаань, ханаагаа бү зобогты, яаралгүйгөөр, болгоомжотойгоор ябажа, хэрэгтэй справкануудаа бэлдэхэдэтай болохо. Ажаһуудаг газарайтнай ажалаар хангалгын түб алишые сагта, жэлышые дахин ерэхэдэтай, арсаха ёһогүй".

Э. Будаевай фототекст.

ий мэдээжэ
изик Максим
ич Зонхив
ар жанаай
райной
Могойто нууринда 1935
ондо алба хаагшын гэр
бүлэдэ түрэнэн юм. Тэрэ
үедэ тэрэнэй эсэгэ Абида
Аригунович (Зонхивич)
Хүйтэнэй машинно-
тракторна станци
байгуулха ябуулга хэжэ
байгаа. Абида Аригунович
удаань Баргажанай аймагай
гүйсэдхэхэ комитедтэ
ажаллажа эхилээ. 1937 оной
декабрь нарада, Максимай
хоёртой байхада, Баргажан
нютагай 78 хүнэй тоодо
хамалганда ороһон юм.
Максимай эсэгэ нютагаа
бусаагүй. 1957 ондо эсэгэнь
сагааруулагдаа һэн. Максим
Абидувичай эхэнь 1954
ондо наһа бараһан юм.

Абида Аригуновичай
хүбүүд дайнай һүүлээр
эрдэм хуралсалтай болоһон
намтартай. Тэрэ 1954 ондо
Буряадай Гүрэнэй
багшанарай институтдай
физико-математикийн
факультетдэ ороо һэн.
Эндэнь баһа мэдээжэ
эрдэмтэд К.Д. Золтоев, А.В.
Булгадаев, А.А. Дуринов,
Р.Н. Щербаков болон бусад
физикэ ба дээдэ
математикуы шуудалхадань
ехэ үүргэ нүлөө үзүүлдэг
байгаа. Тус институтдаа
дүүргэнэй удаа түрэл
нютагаа ошожо,
хургуулида ажаллаа. Удаань
Максим Абидувич
ВЛКСМ-эй Баргажанай
райкомдо ажаллаһан юм.
Тэндэһээ түрэл
институдтаа ерэжэ, эрдэмээ
дээшлүүлжэ, физикэ ба
математикуы улам
гүнзэгыгөөр шуудалжа
эхилээ.

М.А. Зонхив 1957-1958
онуудта хэмэл одонуудай
хойноһоо адаглан хараха,
тэрэнэй ниидэлгын замые
хубилгаха хүдэлмэридэ
хабаадалсаа һэн. Тиимэ
урагшатай ажалайнгаа
түлөө Максим Абидувич
СССР-эй Наукануудай

академиин Астросоведэй
мүнгэн шанда хүртэнэн юм.
Тэрэ үеэр М.Зонхив
полупроводнигуудай
дотоодын фотоэффект
тухай бэшэһэн, тэрэ
бүтээлын физико-
математикийн доктор,
И.Герценэй нэрэмжэтэ

Ленинградтай Гүрэнэй
багшанарай институтдай
профессор, академик Г.А.
Зисманай үндэр сэгнэлтэдэ
хүртэнэн бэлэй.

М.А. Зонхив
Баргажанай дунда
хургуулида 3 жэл соо
багшалжа байха үедөө
физическэ кружок
эмхидхээд, А.С. Поповой
радиоприёмник зохион
түхээрһэн, хурагшадые
физикэдэ дуратайгаар
хүмүүжүүлхэ талаар ехэ
хүдэлмэри ябуулһан байгаа.

1961 ондо шэнээр
эмхидхэгдэн институтдай
молекулярна физикын
лабораторидо ажаллахаар
уригдаа һэн. Тэрэнэй
үүсхэлээр Буряадай залуу
эрдэмтэдэй түрүүшын
конференци үнгэргэгдөө.
М.А. Зонхивай хэһэн
элидхэл соо, эрдэмтэдэй
сэгнэлтын ёһоор, эрдэмэй
шэнэ нээлтэ хэгдэнэн
байгаа.

Максим Абидувич
Ленинградска
онгосонуудые бүтээлгын
институдай физикын

кафедрын аспирантурада
1966 ондо нуража эхилээ.
Тэрэ хуралсалаа дүүргэхэдэ
эрдэмэй кандидат болоо
һэн. Шэнжэлһэн темээ
гүнзэгырүүлэн, 1971 ондо
докторско диссертаци
бэшэжэ дүүргэнэн юм.
Максим Зонхивич 1971
ондо Будапешт хотодо
болоһон Бүхэдэлхэйн
VII конгресстэ,
Лондондо 1950 ондо

АМАРШАЛГА

"Олон габаете габан гараалта..."

болоһон
Уласхоорондын
конференцидэ, мүн
бүхэсоюзна
конференциндэ
уригдажа,
элидхэлнүүдые хэһэн
байгаа.

Доцент М.А. Зонхив
1954 онһоо хойшо багшалжа
зуураа, эрдэмэй-
методическа хүдэлмэри
үргэнөөр ябуулжа эхилээ
һэн. Тэрэ Буряадай гүрэнэй
багшанарай институтда 26
жэл соо ажаллажа, тусхай
практикумда ехэ анхарал
хандуулдаг болоо.
Тиимэһээ студентүүд
"тусхай практикум дабажа
гараа һаа, өөрыгөө физик
гэжэ тоолохо эрхэтэйш"
гэлсэдэг һэн. Тэрэнэлэн
М.А. Зонхив багшалжа
байха үедөө олон шэнэ
зүйлнүүдые нэбтэрүүлһэй,
хуралсалай шанарые
дээшлүүлһэн, физикэ
заалгын методико
нарижуулһан байна.
Тэрэнэй олон хурагшад
эрдэмэй кандидатууд
болонхой.

Доцент М.А. Зонхив
гансал багшалаад,
лекциүүдые уншаад ябадаг
хүн бэшэ. Тэрэ ниитын
ажал ябуулагша мүн.
Максим Абидувич
профсоюзай комитедэй
гэшүүнээр оло дахин

хунгадһан намтартай.
Тэрэ Буряад Республикын
Арадай Хуралай депутадга
к а н д а д а а р
дэбжүүлэгдэнэн, Буряад
Республикын Гүрэнэй
гербын проект зохиолсоһон
юм. Тиихэдэ мүнөө
политическэ хамалганда
унагшадай Буряадай
р е с п у б л и к а н с к а
правлениин гэшүүн байһан
тула тэрэ үедэ хамалганда

орогшодой нэрэнүүдые
сагааруулха талаар ехэ
хүдэлмэри ябуулна.

Максим Абидувич
өөрынгөө мэргэжэлые
дээшлүүлхэ гэжэ
оролдодог. Москвагай,
Санкт-Петербургийн болон
Новосибирскын
университетүүдтэ ошожо
мэргэжэлээ дээшлүүлгын
факультетдэ хураһан,
политическэ эрдэм
мэдэсын үдэшын
университет эрхим
сэгнэлтэнүүдтэйгээр
дүүргэнэн байна.

Доцент М.А. Зонхив 60
жэлэйнгээ 42 жэлые залуу
үетэниие хүмүүжүүлгэдэ
зориюудаа. Тэрэнэй ажал
хэрэг үндэрөөр сэгнэгдэхэ
ёһотой. Бэрхэ багша ба
эрдэмтэ М.А. Зонхивай
саашанхи ажал
ябуулгадань амжалта, ута
наһа, удаан жаргал хүсэе.

А. БУЛГАДАЕВ,
физико-математикийн эрдэмэй
кандидат, Буряад
Республикын
эрдэмэй габьяата ажал
ябуулагша.

А. ЦЫРЕНОВ,
физико-математикийн эрдэмэй
кандидат, Д. Банзаровой
нэрэмжэтэ
Буряадай Гүрэнэй
университедэй багша.

ХАМТААРАА ОРОЛДОНОБДИ

Манай автопредприяти байгуулагдаһаар мүнөө зун 60 жэлэйнгээ ойе
тэмдэглээ. Нэгэ хүнэй наһаар багсаахада - ехэ, түүхээр бодохоодо - бага
хугасаа. Би болоһон саһаа нэһлэн шэнэдхэлгын эхин болотор
материальна баазманай хүгжэжэ, 340-өөд автомашинна замда үдэр бүри
гаргажа байдаг байгаабди.

Дэлгүүрэй экономикын эрхэ байдалда орожо, олон завод,
предприятинуудай хаагдахуулда хүрэхэ, зөөхэ ашаанаймнай хэмжээнэй
бага болоһон ушарһаа үдэртөө 70-75 автомашинна Улаан-Үдэхото соогуураа
хүдэлхыень гарганабди. Дүүрэн хүсөөрөө хүдэлхэ аргагүй болоһонһоо
дулдыдан, жолоошодоймнай салингай доошолхонь гайхалгүй ааб даа.
Тиигэжэ олохон мэргэжэлтэ жолоошодоо нилээд алдананшье байхабди.
Ажалдаа, түрэл коллективтээ үнэхөөрөө дурлаһан, шалгарһан
хүдэлмэришэднай үлөө гэхэдэ болохо.

Ушар иимэһээ хүдэлмэриимнай журам найжараа. Хүдэлһэнэйнгөө
зэргээр салингаа абадаг болохоодо, жолоошон бүхэн урагшаа ханаатайгаар
хүдэлдэг болонхой. Урдань захилшадай ашаа зөөхэ транспорт бэдэрхэдэнь
туматайшаг хүлээгдэдэг саг нааб даа. Үлүүсэ хүдэлһэн жолоошодой ехэ
салинабахагүй - дээрһээ "тулгатай", коллективэй дунда байгаад, багааршье
хүдэлһэн хүн гомодхоогдохогүй - дунда зэргыень баримталдаг сагта хэн
тиитэрээ урагшаа жүдхэхэ байгааб?

Сэхыень хэлэхэдэ, мүнөө өөһэдөө захилшадда бэдэрдэг, шанартайгаар
ажалаа бүтээжэ, предприятиингаа нэрэ хүндые үргэхэ гэжэ хүдэлмэришэн
бүхэмнай оролдодог болонхой. Энэмнай байгша оршон байдалай шэнжэ
гээшэ ааб даа.

Анханһаа манай предприяти хотын наймаанай эмхинүүдэй
хэрэглэмжэ хангажа, ехэнхидээ складһаа наймаанай газарта бараань
зөөдэг байһан гэшэ. Мүнөөшье тэрэ гуримаа алдаагүй, жэшээлхэдэ,
хилээмэнэй заводуудһаа продукциянь магазинуудта зөөһөөрбди. Гэхэтэй
хамта мүнөөмнай мүнэгэтэйл хүн захилхэнэ гүб даа. Олонхи ушарта олзын

хэрэг эрхилэгшэд саг зуурын захил хэдэг - абадагбди. Иигэжэ, байһан
сагай эрхээр ахамидарха арга мурөө бэдэрнэ гэшээбди.

Бокс, гаражнуудтаа хүнэй автомашиннуудые хадагалжа байлдагбди.
Илангаяа үбэлэй үедэ машинаа табиha дуратан олошорно. Бусад иимэ
газарнуудайхиһаа үнэтэй сэн абадагшьегүй һаа, дулаан байрадаа байлгана
ха юмбиди. Гэхдэн машинаа гансата абьяа гаргаад, ябаха хэн дурагүй
байхаб даа?

Предприятиингаа газараа магазин нээгээбди. Энэмнай салингаа
абахадамнай ехэ туһа нэмэри хэнэ гэжэ хэлэмээр. Жэшээлхэдэ,
кондитерска, трикотажна фабрикануудай манай жолоошодой хэһэн ажалые
мүнгөөр түлэхэ аргагүйдөөд, продукцияраа үгэхэдэнь, тэрэнциень
худалдажа, мүнгэн болгоно гэшээбди.

Предприятиингаа бааза дээрэ жолоошодые хургаха автодром хэжэ,
курса нээгээбди. 1,4 миллион түхэриг түлөөд, 3,5 нарын туршада жолоошодой
мэргэжэл абаха аргатай. Бата Арсаланович Арсаланов, Николай Иванович
Наталенко, Павел Евсильевич Смолин гэгшэд - дээдэ гарай жолоошод
шэнэ хурагшадта дадал, дүршэл олгодог.

Эдэ мэтэшэлэн элдэб аргануудые хэрэглэжэ, дэлгүүрэй экономикын
хүшэр хүндэ байдалые хамтаараа дабахые оролдоно гэшээбди. Байдалнай
ходо муу байха гэжэ ханадаггүйб. Хотымнай предприятинууд дүүрэн
хүсөөрөө хүдэлдэг боложо, мандаа олоороо захил хэдэг болохо ёһотой
гэжэ этигэдэгбди.

Ушар тиимэһээ үмсэлэлгын түлэг ябажа байха үеэр предприятиингаа
автомашиннуудые иишэ тишэнь худалдажа халгаагагүйбди. Харин 200-
гаад автомашинна холын хараатайгаар хадагаламжада табяад, харууһалжа
байдагбди.

И.Орлов,
ашаанай 3-дахин автопредприятиин
директор.

СТАТЬ
София
аха зэргэ
эй гэри
ингаа яма
нэргэхэ
а юундэ
рэгэй и
ин заи
Гал т
яжа туй
сээгүй ас
амараа
ай ухаа
хужарла
байгуула
Дор
хи
һэн тем
эдөө, н
аргүйб.
байгаа
ка эпо
айнууд
хаанай
далаггур
рүү бол
тусман
н байда
нанат,
али с
ан үгэ
агтыл д
һуи
да хар
адаагүй
һонирхо
шар бай
шэнэ те
эн: "Хи
зыт. Би
тухай
адаа, бу
калгара
аада тэ
"Г
үдэй би
ран жэ
хайнуу
аһаа з
жэл ури
нда, дэ
мигэжэ
е сагта
ганса
аа) за
ань х
байна
е үе
шэни
имаев,
татьяга
найм
литерат
най Со
һайша
нууда
омати)
рилгану
а) хоёр
ном
ьемна
тээ һэн.
УШАН
ДАРГЬ
ша тух
р хада
зэриис
жа га
хэрди.
Со
Зүкова
тосх
Тин юм
хүүгээ
рлан
һнаан
онууд
од ба
он газа

Үнэ сэнгү асуудал

ЯАХА
УШАРТА

Хүнүүд
үбдэдэггүй
мэргэжэлтэндэ са
шүдээ харуулдаг
бшуу. Врачта
х а н д а б а л т
шүдэндэтнай пло
доронь табяад
Стоматологич
нэгэдэхи поликл
ород гүрэнэй б
пломбо мнинтээр
Харин харини
пломбо шана
талаар хайн г
Тэрээүдэ 1000
түхэриг түлэхэ ёһ
Шүдээ үбдэ
һүшидөө унтанг
үглөөгүүрынь д
ерэхэдээ, түбэг
карнес аргалуул
мянган, орёо б
карнес эмшлүүл
45 мянган түхэри
абхуулхадаа 15
түхэриг түлэхэ бай
Түлбэритэй х
нилээд олон байда
Р е с п у б л и к а
с т о м а т о л о г и
поликлиникэдэ
түлбэршүүд би
тоолохо болооһаа,
даа. Ушар тиимэ
тоумьш тоолоо
Аман сооһине хара
мянган, үбшэн
эмшлэхэдээ 12
араагаа абхуулхад
мянган, араан
эмшлүүлхэдээ
мянган,
табиулхадаа - 100
түхэриг абаха бай
Энээнине үнэтэй
Тингээ һаа, ма
к о м б и н а
стоматологическа
поликлиникэдэ х
үзэгты. Эндэ ямар
абахадаа 12
медицинскэ түр
туһалтамжа үзүү
мянган түхэриг аба
Орёо бэшэ
аргалуулхадаа
харин орёошог кар
эмшлүүлхэдээ,
мянган түхэриг
болонот.
Стоматологиче
дохи поликли
дурадханаан сэн
баһал адлирхуу.
Эртэ урданһаа
зоной дунда хэрэ
байһан арадай элдэ
аргануудые хэрди.
болон ааб даа. Зү
зүйлүүд саг зуура
үзүүлээд орхидог.
докторто шүдээ са
харуулаад, эмшлэ
байхадаа, шүүхэт.

А.БА

СТАТЬЯ соогоо Софья Доржиевна аха зэргээрээ бэшэхэ эй гэжээб. Түрэл ынгаа ямарш темээр гэгэжээб. Софья а юундэ энэ зохёол рэгэй юм, арадай нн замда ямар эл тушаалдааб, яажа туйлахаб гэһэн ээгүй асуудалнуудые амараар табнжа, ай ухаан бодолынь хужарлууддаг, хани байгуулдаг зантай юм Доржиевнагай хи класста хэн темээр хэшээл доо, хурагшаднаа асууһынь агүйб. Иимэрхүү байгаа хэн: "Энэ ка эпос соо халаа "мангадхай", айнууд" гээд, арбан хаанай аха түрүү далан гурбан хэлэтэй рүү болоһон Абай-тус мангадхайнуудтай н байдаг. Ухибүүд, юун нанат, "мангадхай" аби ород арадые ан үгэ болоно гэшээ агтыл даа. Юун гэхэ "хурагшад энэ да харюу ханажа, адаагүйшье наа, ехээр хонирходог хэн. шар байдалые хэрэглэн, шэнэ темээр иигэжэ эи: "Ухибүүд, ооһэдөө, зыт. Бидэнэр Шилдэй бий тухай дуунуудтай адаа, буряад арад Ород хамтаран ороходоо, 330 аада тэр ороо бимжэй. "Гэсэр" гэжэ үдэй бии болоһоор аяар уран жэл болоо ха юм. хайнууд" гэшээмнай длаа зургаа-долоон жэл урид байһан, ямар анда, дээрмэдэ дуратай иигэжэ нэрлэһэн байна юм сагта хургуулида уран гансашье энэ предмет (даа) залуу үетэнэй ань хүндэ хүшэр байна хаш. э үе сагай ерэхые шэнги Цырен-Анчик имаев, Рабдан Цыбиков татьягай автор гурбанай түрн наймадахн классай үүлдэ литератураар зохёһон анай Софья Доржиевна найшаагаа бэлэй. нуудай хэһэгүүд (мати), тэдэниие билганууд (хуралсалай ал) хоёрые хамтаруулаад, ном соо багтаажа ыемнай ехэл тааруу ээ хэн. ШАН ГУРБАН ДАРГЫН ҮБЭРТЭ... ца тухайгаа хэлэжэ хадаа намтарынь, нриенинь бага сага гараха ёһотой хэри. Софья Доржиевна а. Зүгэ Түнхэнэй аймагай ура сэр тосхондо 1929 ондо уг. Түн юм. Тэрэ нотагаа ер са дурдан хоорэхэдөө, хүүгээр өөр тухайгаа рлан ханагша хэн. ннаань абань үльгэр онуудта дуратай хэн. од байһан үзэсхэлэн н газар дайдань, мүн

СТАТЬЯ соогоо Софья Доржиевна аха зэргээрээ бэшэхэ эй гэжээб. Түрэл ынгаа ямарш темээр гэгэжээб. Софья а юундэ энэ зохёол рэгэй юм, арадай нн замда ямар эл тушаалдааб, яажа туйлахаб гэһэн ээгүй асуудалнуудые амараар табнжа, ай ухаан бодолынь хужарлууддаг, хани байгуулдаг зантай юм Доржиевнагай хи класста хэн темээр хэшээл доо, хурагшаднаа асууһынь агүйб. Иимэрхүү байгаа хэн: "Энэ ка эпос соо халаа "мангадхай", айнууд" гээд, арбан хаанай аха түрүү далан гурбан хэлэтэй рүү болоһон Абай-тус мангадхайнуудтай н байдаг. Ухибүүд, юун нанат, "мангадхай" аби ород арадые ан үгэ болоно гэшээ агтыл даа. Юун гэхэ "хурагшад энэ да харюу ханажа, адаагүйшье наа, ехээр хонирходог хэн. шар байдалые хэрэглэн, шэнэ темээр иигэжэ эи: "Ухибүүд, ооһэдөө, зыт. Бидэнэр Шилдэй бий тухай дуунуудтай адаа, буряад арад Ород хамтаран ороходоо, 330 аада тэр ороо бимжэй. "Гэсэр" гэжэ үдэй бии болоһоор аяар уран жэл болоо ха юм. хайнууд" гэшээмнай длаа зургаа-долоон жэл урид байһан, ямар анда, дээрмэдэ дуратай иигэжэ нэрлэһэн байна юм сагта хургуулида уран гансашье энэ предмет (даа) залуу үетэнэй ань хүндэ хүшэр байна хаш. э үе сагай ерэхые шэнги Цырен-Анчик имаев, Рабдан Цыбиков татьягай автор гурбанай түрн наймадахн классай үүлдэ литератураар зохёһон анай Софья Доржиевна найшаагаа бэлэй. нуудай хэһэгүүд (мати), тэдэниие билганууд (хуралсалай ал) хоёрые хамтаруулаад, ном соо багтаажа ыемнай ехэл тааруу ээ хэн. ШАН ГУРБАН ДАРГЫН ҮБЭРТЭ... ца тухайгаа хэлэжэ хадаа намтарынь, нриенинь бага сага гараха ёһотой хэри. Софья Доржиевна а. Зүгэ Түнхэнэй аймагай ура сэр тосхондо 1929 ондо уг. Түн юм. Тэрэ нотагаа ер са дурдан хоорэхэдөө, хүүгээр өөр тухайгаа рлан ханагша хэн. ннаань абань үльгэр онуудта дуратай хэн. од байһан үзэсхэлэн н газар дайдань, мүн

үльгэр түүхэ шэнги гоё найхан бэлэй. нара нараар, набша ногоогоор бадарууддаг байгаа. Улаагана соогоо халтиржа ябадаг Уляабарай зон гэжэ дэмь хэлсэдэггүй, үнэхөөр оошье, найман ханатай гэрэй үүдэ нэлгээд харахада, эрьсэгһээ сааша зэдэгэнэ улайлдажа буудаг. Хабарай сагта, нэгэ мэдэхэдэ, дэлхэй дайда саб сагаан: мойһон хаа-хаанагүй задаршоод байдаг байгаа ха юм даа. Нэгэ мэдэн гэхэдэш, уни хада зунай саг ерэнхэй, оршон тойрон дайда уб улаан: тэрэнги задаржа, ой модые улаан пулаадаар шэмэглэнхэй байха. ДЭЛХЭЙН ДЭЭЖЭНЭЭ ХҮРГУУЛХЭ ЗОЛТОЙ Софья Доржиевна ганса буряад хэлэн болон Түрэл хэлэмнай - түшэг хэшэгнай

үльгэр ба онтохонуудые шуналтайгаар уншадаг болоо хааб даа. Ушар иимэхээ бидэ нотагайнгаа үльгэршэдые уран зохёолшодтол адляар ханалсажа, мартангүй ябаха ёһотойбди. 1950-1955 онуудта Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институт Софья Доржиевна хуража, түрэл хэлэ ба литературын, дээдын мэргэжэлтэй багша болоод, Түнхэн нотагтаа ерэнэн байна. ДЭЛХЭЙН ДЭЭЖЭНЭЭ ХҮРГУУЛХЭ ЗОЛТОЙ Софья Доржиевна ганса буряад хэлэн болон Түрэл хэлэмнай - түшэг хэшэгнай

лектор, гэгээрэлэй таһагай штатнабэшэ инспектор, партийна эхин организациин секретарь, журналист, хүдөөгэй корреспондент гэхэ мэтын нитын даалгабаринууд, ажалнууд дутаха бэшэ даа. Бүхы хэшээлнүүдтээ, классайнгаа часуудта, кружогойнгоо заняинуудта - хаанашье, хэзээшье хурагшадтай досоо найхан мэдэрэл, зүрхэ сэдхэл, нигүүлсхы сэдхэлэй ханаа бодол түрүүлхээ оролдодог юм хэн. Энээн тухайнь А.А. Бальбуров "Байгал" гэнэн журналай 5-дахи номерто бэшэһэн байха. "СЭДХЭЛДЭНЬ СЭСЭГ

ехээр баясуулжа байдаг." Багшалхынгаа хажуугаар зохёолнуудые өөрөө бэшэжэрхидэг хэн. Олон тоото очерк, статьянууднаань гадна ехэ хонирхолтой хори гаран рэссказуудынь "Байгал" журналда, "Буряад үнэн" ба "Саяан" (мүнөө "Мундарга") газетэнүүдтэ саг үргэлжэ толилогдоһон байна. "Уран зохёолой багша хадаа юу хээ зохёогооб гэжэ туршажа, хурагшадтаа жэшээ болохо аа гүб гэжэ бэлэнэб даа", - гэжэ Софья Доржиевна зохёолнууд тухайгаа ехэ зохидоор хөөрэдэг хэн. "Саяан" газетын дэргэдэхи Түнхэнэй аймагай зохёолшодой хамтарал Софья Доржиевнагай рэссказуудые ном болгохо тухай Правительствата гуйлта табихан байна. Мүн Толтын дунда хургуулин буряад хэлэнэй кабинетэй гар бэшэлгын журналнуудта, альбомуудта, ханын газетэнүүдтэ толилогдоһон үхибүүдэйн хонин-хонин зохёолнуудые суглуулаад, ном болгобол, үшөө нэгэ хэдэн ном болохоор байһан юм. Софья Доржиевна Сотникова эрхим найн багша байхааа гадна табан үхибүүдэй эхэ юм. Ухибүүдынь булта хуралсалдаашье, гэртэхи, газаахищье ажалдаа дүрбэн тэгшэ байнаар хүмүүжүүлэгдэһэн байгаад, булта багшанар болонхой: Вячеслав, Иннокентий, Баяр, Жаргал ба Сэсэг Армаевууд - булта багшын дээдэ хургуулинуудые дүүргээд, өөһэднгоо, эхэ, эсэгынгээ нэрэ солье байнаар үргэжэ, дурдуулжа ябана. Мүн Софья Доржиевнагай нүхэрэйшье - Армаев Дондок Содномовичай аша туһа эндэ харагдана. Арадай гэгээрэлэй түлөө ехэ оролдолго гаргажа ябаһан Софья Доржиевнагай хүдэлмэриие Коммунист парти болон Правительство үндэрөөр сэгнэһэн байха юм. 1966 ондо "Арадай гэгээрэлэй отличник", 1972 ондо "Пионерэй эмхини 50 жэлдэ" гэнэн тэмдэгүүдээр, "В.И. Ленинэй түрэхөөр 100 жэлэй ойдо" гэнэн медалар шагнагдаа бэлэй. С.Д. Сотникова туйлаһан амжалтануудаараа ханаагаа нэгшье амараагүй, хүсэл зорилгонь үшөө хүгжэһөөр, мэргэжэл шадабаринь саг үргэлжэ нарижаһаар ябаһан юм. "Багшын ажалһаа гоё найхан ажал үгы, багша бологты" - гээд урлалан, ажалда дүршүүлгын үдэш дээрэ хурагшадтаа тэрэ хандадаг байгаа юм. Эрхим хүндэтэ багша Софья Доржиевнагай найн найхан абари зан, аша туһатай хүдэлмэринь үльгэр жэшээ болон дэлгэрхэ гэжэ найдаһандаа бэшэбэб. ДОНДОК ЛЫГДЕНОВ. хүдөө бэшэгшэ. Түнхэнэй аймаг.

ЭРХИМ БАГША АЛДАРТАЙ БЭЛЭЙ

(дурсалга)

Шолшогонон урдаһан хадын горхонууд - Уляабар, Толто, Аршаан, Бугата, Хандагайт, голнууд шэл мэтэ гоё сэбэр, бүлээн уһаараа үхибүүдэй сэнгэхэ, оймохо, бээс бүхэжүүлхэ дура сэдхэл, хүргэжэ байдаг юм. Мүнөө сагта иимэ бишыхан хуруинууд үгэ боложо, хүнүүд колхоз, совхозойнгоо түбүүдтэ сутлараа ха юм даа. Иигээшье үгүдэ аргагүй, хургуули, хүүгэдэй саад, эмнэлгын газар, радио, телефон, зайн гал гэхэмэтэ сэгнэгдэшгүй баялигуудай хүсөөр али зэргэ жаргаба гэшээбиди? Бишыхан Соня Уляабарһаа Толто хүрэгтэр арбан модоной зайда ябажа, нэгэшье үдэр гээнгүй, долоон класс дүүргээд, һүүлдэнь буряад дунда хургуулида Улаан-Үдэдэ ошоожо хураа хэн. Одоо тэрэ интернат хургуулида хурахадаа, наһан соогоо зүүжэ, абажа ябаха зүүдхэлтэй, тахилтай болоһон байна. Тэрэ үедэ тус хургуулида иимэ багшанарта хураха золтой байгаа бэлэйб гэжэ Софья Доржиевна дурдадаг хэн: РСФСР-эй габьяата багшанар Д.П.Егоров, А.П.Поташов, Е.Г. Баранникова, С.И. Хазагаева, Е.Б. Балтахинов, Ж.Ш. Шагдурова, В.Н. Иванова, Н.А. Ободоева, И.И. Иннокентьев гэгиндэтэ хураһан байгаа. Бишыхан Сонийн хожомоо түрэл хэлэ ба литературын багша болохо хэрэгтэ эдэ багшанарай хэды найн нүлөөтэй байгаашье наань, үзэсхэлэнтэ найхан гушан гурбан мундаргын үбэртэ үдэһэн, бодоһон нотагайнгаа үбгэдэй үльгэр, түүхэнүүдые бүхэли хүниндөө шагнадаг байһаниинь юрэ хосороогүй, халтад гэхэдээ, шухалал үүргэ дүүргэһэн байха юм. Сонийн шагнадаг тэрэ үеын Уляабарай, Амар-Голой, Хойморой нэгэ хэды үльгэршэдынь нэрлэбэл, Дариин Базар (Дырхеев Базар), Ошоров Дагба, Убгэнэй Лэгсэг (Будаев Лэгсэг), Халигын Даша, Молонова Даря гэгшэд болоно. хургуулиһаа урид арадай аман зохёол шагнажа ябаһан үхибүүд, тэдэнай тоодо үнөөхи бишыхан Сонийнашье, эхин хургуулида хурахаһаа эхилэн, уран зохёолнуудые, илангаяа

литератураа хараад байдаггүй, хэлэ бэшэгэй юрэнхы асуудалнуудаар, ород хэлэ ба литератураар, түүхээр ехээр хонирходог хэн. Гэртэнь ороходо, мүн түрэл хэлэнэйнишье кабинетые харахада, эдэ бүхы асуудалаар ехэ олон номууд, мүнөө олошогүй болоһон хомор номуудшье, картотека болон дидактическа материалнууд тоо томшогүй элбэг юм хэн. Буряад хэлэнэй кабинет соо уран зохёолшодой портрелүүдтээ, уран зураашадай зурагуудһаа бэшэ юумэнэйнь олонхын өөрын гараар хэгдэнхэй, багшамнай нилээдгүй уран зурааша юм байна гэхэдэш, "багшалма байгаа хадаа бүхы юумэ ормоглохо хэрэгтэйл даа" гэжэ эшээгшэ хэн. хурагшадайнгаа бэшэһэн бүхы юумэнүүдые жэл жэлээрнь, класс классарнь олон тоото альбомууд соо ехэ зохидоор нягталан ябталаатай байладаг бэлэй. Эдэ бүхэнөө яажа хэрэглэнэбта гэхэдэ, али нэгэ хэшээлдэ хэрэгтэй газартань хурагшадтаа уншаад үгэхэдэмни, хэшээлэй зорилго эрид шууд дээшлүүлэгдэхэдэл гэдэг гэжэ хэлээ хэн. Тэрээн соомни "дэлхэйн дээжэһээ, мэлхэйн һүүжэһээ" абаһан юумэн хуу бии байгаа: шүүлүүд, баснинууд, эрхим сочиненинүүд, рэссказууд. Түрэл хэлээршье баһа бии: омонимууд, синонимууд, холбоо үгэнүүд гэхэ мэтэ юумэнүүдтэ үхибүүд дуратай ха юм даа гэн, наадатай энеэдэтэй болгон тайбариллаа хэн. Софья Доржиевна багшалһаар гушан табан жэлэй хугасаа соо олон үхибүүдые мийн лэ хургаад үнгэрөө бэшэ, харин түрэл литературадань тон дуратайгаар, саашадаа үшөө хужарлан байхаарнь хүмүүжүүлжэ шададаг байһаниинь эли юм. Алхан түрүүн Хэрэнэй дунда хургуулида нэгэ жэл, Тоорын дунда хургуулида хоёр жэл, бэшэ гушан хоёр жэлээ Толтойн дунда хургуулида хүдэлөө. Багша бүхы наһан соогоо сүлөөгүй ябаа: хэшээлнүүдэй, кружогой заняинуудай хажуугаар профкомой түрүүлэгшэ, пропагандист,

ТАРИЖА..." Багша жэл бүхэндэ "Түрэл поэзимна" гэнэн алдартай кружогой ажал хажуулжа, "Таһархайнгаа гальбарта", "Толи найхан Толто", "Гушан гурбан мундарганууд" гэхэ мэтын ханын газетэнүүд янза бүрийн нэрэтэйгээр гаража байгаа. Тус кружогойхидой олонойнь нэгые нэрлэбэл, Ардан Ангархаев болоно Софья Доржиевна Ардан Ангархаев тухайгаа иигэжэ хөөрэдэг хэн: "Ардан кружогоймни староста байһан юм. Эгээ найдамтай туһалагшамни хэн". Багша тухайгаа уран зохёолшо Ардан Ангархаев иигэжэ хэлэдэг: "Зохёолоор хонирхожо, тэрэниие зохёожо туршаха хэрэгтэмни минни багша Софья Доржиевнагай үрэ нүлөөн угаа ехэ юм". Багша Сотниковагай кружогойхидой бэшэһэн зохёолнууд "Байгал" журналда, "Буряад үнэн", "Саяан" газетэнүүдтэ саг үргэлжэ хэблэгдэжэл байгаа. Тэдэ зохёолнуудайнь дорой иимэ обог нэрэнүүд ябагша хэн - Туяана Таряшинова - 7 класс, Туяана Самбялова - 8 класс, Ага Бадмаева - 9 класс, Жаргал Армаев - 5 класс, Янжима Халтанова - 6 класс гэхэ мэтэ. Толтойн дунда хургуулин директорээр удаан сагта ажаллаһан, мэдээжэ алдарт багша Даба Гомбоевич Замбалов түрэл хэлэнэйнгээ багшын хүдэлмэриие ехэ байнаар тэмдэглэн, иигэжэ элидхэн хэлэжэ байгаа хэн: "1970 ондо манай хургуулида түрэл литературын эрдэмэй-практическа конференци үнгэргэгдөө хэн. Тиихэдэ республикымнай мэдээжэ уран зохёолшод, поэдүүд ерээ хэн. Тэрэ үедэ партийна организациин секретарь ябаһан нүхэр Бато Жалсанович Бирбаев иигэжэ нэмээгээ хэн: "Тус конференци тухай 1972 оной табатахи дугаарай "Байгал" журналда хүсэдөөр бэшэгдэһэн байха. Гадна Софья Доржиевна манай партбюрогой саг үргэлжын гэшүүн, парторганизациин гэшүүн ябаа, кружогойхидын малшадай болон механизаторнуудай урда хонин конферт болон фотомонтажуудые харуулжа,

хамтарал Софья Доржиевнагай рэссказуудые ном болгохо тухай Правительствата гуйлта табихан байна. Мүн Толтын дунда хургуулин буряад хэлэнэй кабинетэй гар бэшэлгын журналнуудта, альбомуудта, ханын газетэнүүдтэ толилогдоһон үхибүүдэйн хонин-хонин зохёолнуудые суглуулаад, ном болгобол, үшөө нэгэ хэдэн ном болохоор байһан юм. Софья Доржиевна Сотникова эрхим найн багша байхааа гадна табан үхибүүдэй эхэ юм. Ухибүүдынь булта хуралсалдаашье, гэртэхи, газаахищье ажалдаа дүрбэн тэгшэ байнаар хүмүүжүүлэгдэһэн байгаад, булта багшанар болонхой: Вячеслав, Иннокентий, Баяр, Жаргал ба Сэсэг Армаевууд - булта багшын дээдэ хургуулинуудые дүүргээд, өөһэднгоо, эхэ, эсэгынгээ нэрэ солье байнаар үргэжэ, дурдуулжа ябана. Мүн Софья Доржиевнагай нүхэрэйшье - Армаев Дондок Содномовичай аша туһа эндэ харагдана. Арадай гэгээрэлэй түлөө ехэ оролдолго гаргажа ябаһан Софья Доржиевнагай хүдэлмэриие Коммунист парти болон Правительство үндэрөөр сэгнэһэн байха юм. 1966 ондо "Арадай гэгээрэлэй отличник", 1972 ондо "Пионерэй эмхини 50 жэлдэ" гэнэн тэмдэгүүдээр, "В.И. Ленинэй түрэхөөр 100 жэлэй ойдо" гэнэн медалар шагнагдаа бэлэй. С.Д. Сотникова туйлаһан амжалтануудаараа ханаагаа нэгшье амараагүй, хүсэл зорилгонь үшөө хүгжэһөөр, мэргэжэл шадабаринь саг үргэлжэ нарижаһаар ябаһан юм. "Багшын ажалһаа гоё найхан ажал үгы, багша бологты" - гээд урлалан, ажалда дүршүүлгын үдэш дээрэ хурагшадтаа тэрэ хандадаг байгаа юм. Эрхим хүндэтэ багша Софья Доржиевнагай найн найхан абари зан, аша туһатай хүдэлмэринь үльгэр жэшээ болон дэлгэрхэ гэжэ найдаһандаа бэшэбэб. ДОНДОК ЛЫГДЕНОВ. хүдөө бэшэгшэ. Түнхэнэй аймаг.

"ЕХЭ НААДАН" ТУХАЙ

МОНГОЛ туургата арадуудай хүүгэдэй түрүүшын "Ехэ наадан" ("Их наадан") нёдондо нажар Улаан-Баатарта болоо нэн гэжэ уншагдаад мэдэнэ. 1996 ондо Хальмг-Тангч Республикын ниислэл хотодо хоёрдохой "Ехэ наадан" зарлагдаха ёхотой байгаа. Тиигээд хоёрдохой энэ ехэ хэмжээ ябуулгын гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхээр Уласхоорондын эмхидхэлэй комитедэй хүүдэмэрилгын бүлэгэй суглаан "Хараасгай" сэтгүүлэй редакциин байшан соо зарлагдаба.

"Ехэ нааданиие" үнгэргэхэ Уласхоорондын эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо, Хальмг-Тангч Республикын соёлой министр, пост Н. Д. Санджиев суглаан дээрэ мэдээсэл хэбэ. Республикын Президент, "Ехэ нааданай" уласхоорондын эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ К. Н. Илюмжиновэй захяа асархан тухайдаа тэрэ хэлэбэ. Ямар удхатай захяа юм

гэбэл, дэлгүүрэй оршоной дэбэржэ байхан үедэ Россин Федерациин бусад орон нотагууд шэнги, Хальмагта баһал бэрхэтэй байдал тохёолдонхой. Энэ - нэгдэхээр. Хоёрдохээр, бүхы дэлхэйн хальмагуудай уулзалга Элистэдэ болохоор зарлагданхай. Энэ хэрэгтэ горитойхон мүнгэн зоори гаргашалагдаха. Тиигээд "Ехэ нааданда" уригдахан үхибүүдые, айлашдые 1997 ондо угтажа абахаар бэлэн байханаа Президент мэдүүлэн захяа. Гадна Буряад ороной удмаршадай зүбшөөхэ байбал, хоёрдохой "Ехэ наадая" Улаан-Үдэдөө үнгэргыт гэжэ Кирсан Илюмжинов дурадхаһан байна. Энэ захяаень Николай Санджиев манай республикын Правительствода, Арадай Хуралда дамжуулаа.

Гол шухала энэ асуудал суглаан дээрэ алишые талаһаа зүбшэн хэлсэгдэбэ. Буряад арадай уран зохёолшо Ц. А. Жимбнев, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор Ш.Н. Р. Цыденжапов, Буряад Республикын габыята артистка

М. А. Урбазаева, поэт Р. Шоймарданов, журналист А. Б. Доржиева, Буряад Республикын Правительствын харюусалгата хүүдэмэрилэгшэ В. М. Алексеева болон бусад олон нүхэд һанамжаа хэлээ. Наяхан "Гэсэрэй" 1000 жэлэй һайндэр

үнгэргэһэн, 1996 ондо баһал хэдэн хэмжээ ябуулга хараалаад байхан Буряад Республика хайшаншые гээ һаа, Улаан-Үдэдэ "Ехэ наада" зарлажа шадахагүй гэжэ гэндэ суглархан хүнүүдэй ниитэ нэгэ һаналтай байханиинь элирээ. Гэхэ зуура хоёрдохой "Ехэ наадые" уласхоорондын хэмжээндэ үнгэргэжэ бирахагүй һэн хойноо, хүүгэдэй бэлиг шадабариие элирүүлхэ зорилготойгоор, мүн 1997 ондо Хальмаг орондо зарлагдахаяа байхан "Ехэ нааданда" бэлэдхэл болгон, бага хэмжээнэй фестиваль үнгэргэхэдэ яхааб гэһэн дурадхалаа эрдэм һуралсалай министрэй орлогшо Е. Б. Раднаева хэлэжэ, энэнь олондо һайшаагдаһан байна. Тиихэдэе имэе фестивалнуудые Усть-Ордын, Агын округуудта амн аминдань үнгэргэхэ гэжэ хэлсэгдэбэ.

Тиихэдэе "Ехэ наадан" 1997 ондо Хальмг-Тангч Республикын ниислэлдэ үнгэргэгдэхэ болобо гэшшэ. Энэ хэрэгтэ эмхитэй һайнаар бэлдэхэ, мүнгэ-танга олохо зорилго табигдана.

Ц. ДОНДОГОЙ.

ҮНДЭР НЭРЭ ЗЭРГЭДЭ ХҮРТЭБЭ

Бальжима Базаргуруевна Рыгдылова Шэтын соёлой нургуули түгэхөөд, Зүүн Сибириин соёлой болон искусствын институтдай һүүлээр 20 жэлэй хугасаа соо округой түбэй хүтжэм урлалай нургуулида багшална. Тэрэ мүнөө үедэ 120 үхибүүдые хатар-нааданай мэргэжэлдэ нургана. Буряад, монгол, төрөд арадуудай хатарнуудые табидат.

Тэрэнэй шабинар Москва, Владивосток, Шэтэ болон бусад холо ойрын нотагуудта бэлиг шадабарииа харуулжа, элдэб харалгануудта онсо шалгардаг байха юм. Урзанда Улаан-Баатарта үнгэрһэн монгол туургата арадуудай үхибүүдэй "Ехэ нааданда" хабаадаһан һурагшадшы лауреадууд болоо нэн.

Бальжима Базаргуруевнагай оролдолгоор үхибүүдэй хатарай "Баяр" гэжэ ансамбль байгуулагдаа, мүнөө нилээд мэдээжэ болонхой. Наяхан энэ бэлигтэй багшата "Россин Федерациин соёлой габыята хүүдэмэрилэгшэ" гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо. Зохёохы ажалын 20 жэлэй ойтой дашарамдуулан, үндэр шагналын барюулгын үедэ округой соёлой ордон соо хүн зон олоороо суглаараа. Бальжима Рыгдыловагай үдэшэдэ областиин, округой соёлой зургаануудай түлөөлэгшэд, районой захиргаанай хүтэлбэрилэгшэд, Тугшан һууринһаа зорюута ерэнэн нотагайхидын, түрэл түтимүүдын, нүхэдэнь, шабинарайнь түрэлхид бэлигтэй багшые хани халуунаар амаршалаан, бэлэг сэлэгүүдые баривад.

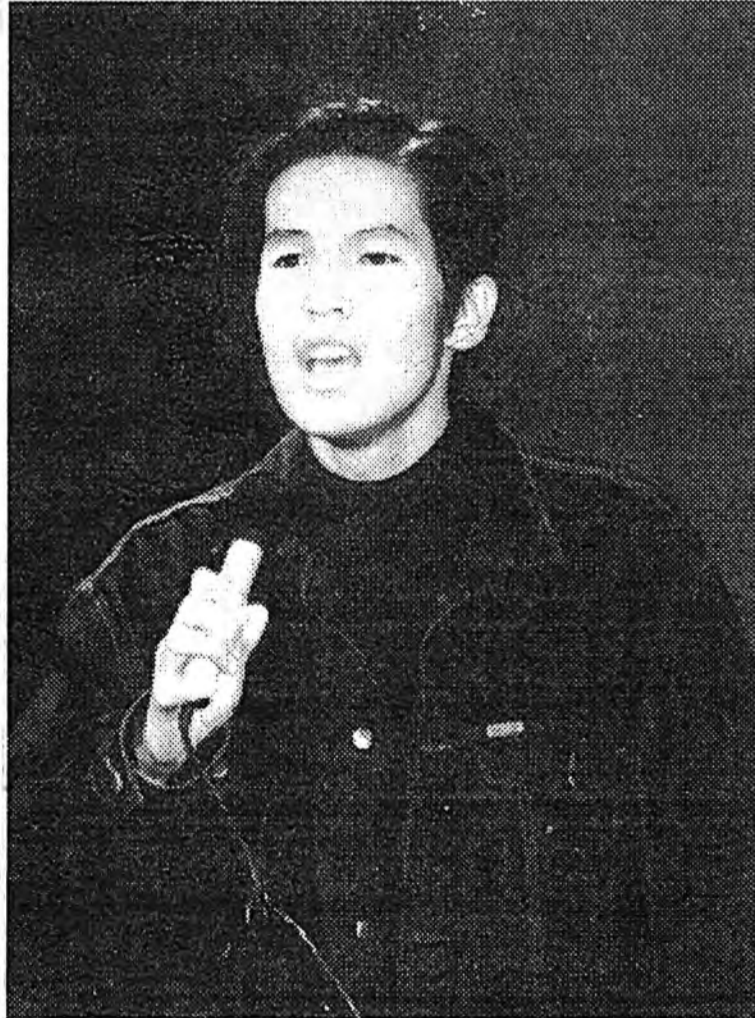
Эдир хатаршад багшатаа зорюулжа шэмэг наада харуулба. Бальжима Рыгдылова илаг дуранай удхатай "Утахан Ононой эрье дээрэ" гэһэн хатар өөрөө гүйсэдхэжэ, суглааршадые хужарлуулаа.

Ц. ГОНГОРОВ.

Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой академиин окуятад өөһэдэньгөө шэлэһэн мэргэжэлые нарижуулха талаар эмхидхэлэй горитой хэмжээ ябуулгануудые эрхилдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: окутан Н. Петрунин англи хэлэн дээрэ дуу гүйсэдхэжэ байна.

М. ШАНТАКОВОЙ фото.

ДУНДАРШАГҮЙ БЭЛИГТЭЙ

Алдар суута балерина Майя Плисецкаягай хаанашые хаанань, хэнтэйшые һамарангүй гансата танихаар байдал дабтагдашагүй бэлигтэн!

Майя Плисецкаягай зохёохы ажабайдалын 50 үргэлжэлжэ байна. Зүгөөр балерина энээниие үнэтэй дабажа гараа, хүртэхэ юумэндэ бултандань хүртөө: Ажалай Геройн Алтан Одонһоо эхилээд, Франциин Крест болон Хүндэтэ Легионой орденууд хүртээр, Уласхооронд Анна Павловагай шанһаа Сорбоннын докторой нэрэ зэрг хүртөө ха юм. Дэлхэй түбиин элитэ хореографууд бол труппануудтай тэрэ харилсан ажаллаа. Зүгөөр хахад зорюулһан өөрынгөө түрэл театр - Ехэ театргаа 1988 ошхохо баатай болоо нэн. Тэрэ үедэ ГАБТ-ын ахамад байһан хүнэй дура зоргон соо зохёон байгуудһан Плисецкая эбдэдэг байгаа нэн хаш. Тэрэнэй эбсэшгэ харагдадаг лэ һааб даа. Теэд Плисецкаягай героининууд абари зантай ха юм. Тэдэнэр ажабайдалые үһэрһэндэ зантайнуудшые байдаг. Жэшээлхэдэ, Айседора ("Айседора" балет, ямар түргэн мэргэн, эмниг шэнги дошхон гэхэ зуу ба уйдхартайшые гээшэб! Хореограф эндэ балеринын гайхамшаг шанар шэнжые шадабаритайгаар хэрэглэһэнэ.

Саашань онсолон тэмдэглэхэдэ, Майя Плисецкая гэшшэ образ наадахын тула түрэнэн балерина бшуу. Кубын балет Альберто Алонсо гэдэг Кармениие заабол Плисецкаягай тула зорюута бэшэһэн ха юм.

"Кармен-сюитэ" гэжэ баледэй Останкинада байханиинь һанагдана. Плисецкаягай хабаадалгатай буулгагдажа эхилхэдэ, павильон доторой оршон ган болошодог нэн. Баледэйнгээ туфли үмдэжэ, гримээ заһаа урда ханаа амархан байһан балерина хараһаар байта хубилжа, абьяастай түргэн хүтжэм доро абааштайгаар Бэлтгээр нодэдын гал дүлөөр ялалзажа, харагшые айлаһаншые энэбхиэл уралдань үзэгдэшэбэ. Аалиханаа хазайжа, хүмэдхэ дороһоо хёлойжо харан, добтолхоёо мүнүүдээ урагшаа түрихэдэнь, дабтагдашагүй образ га

- Камерын урда наадаха дурамгүй байдаг, гэжэ Майя хэлээ нэн. - Бодото оркестрые фонограмма һэлгэжэ Тэрэ мүртөө студи соо хатаржа байхадаа, харагшад амисхаал мэдэрнэгүй ха юмбибди. Зал соо хаража намайе ямараар угтажа байханиие гансата ойгодогб хандасые мэдэржэ, харагшын анхаралые барижашые ш Нэгэтэшые ерээгүй брондоо ерээд, спектакль табижа тайзан дээрэ хоёрдохёо гарахалаараа публикые мэдээд, сэдэ шадахаб. Тайзан дээрэ байһан хэдэ зал соо һуугшад алыт мэтээр үзэгдэдэг юм, - гэжэ хоөрэнэн юм.

Москвагай Ехэ театрай тайзан дээрэ Майя Плисецкая үнэ гараагүй. Харин ноябрийн 28-да ойнь баярай үдэшэ тэндэ тэ һүүлэй жэлнүүдтэ Плисецкая хилын саагуур аяншал түбөөр гастрольнуудта ябаа. Харин Москвань, Москвагай Плисецкаядаа урданайхидаал адли дуратай байханаа Плисецкая тэрэ үдэшэ экс-одон шэнгээр ложа сооһоо да дохисогоон һуугаагүй, харин үнөөхил хэбээрээ тай айлшадаа угтаа.

Екатерин ("Труд" газетгэһэ)

Агын округой Үзөөн нотагта ажаһуудаг дайнай болон ветеран, Россин Журналистнуудай холбооной гэшүүн, хүүдэмэришэн ба хүдоо бэшэгшэдэй нэгдэхэ съезды манай һониной эдэбхитэй бэшэгшэ

Доржо Гомбоевич ГОМБОЕВОЙ

83-тай боложо ябатараа һаһа бараһан ушараар "Буряад" газетын редакциин хүүдэмэрилэгшэд гэр бүлэдэнь, түрэдүтшы хүнүүдтэ гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлэнэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правитель

Редакторай орлогшо С.Д. РИНИНЦОВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИГОВ Б.М. Ж. (харюусалгата секретарь), ШИМАЕВ П. П. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ШИТАЕВ В. П. (хэблэлэй директор), ЦЫРЕНЦОУЖИЕВИЦ Б. (редактор), САМБИЦОВА Т.В.

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлэс. 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлгэ 4327. Хэблэлдэ тушаагдаһан цаг 17.00.

Буряад Республикын республиканск типографида газетэ хэблэгдээ. Директорэйн телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэл абтанхай. Заказ №245.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретарини - 2-50-52, секретаридаид - 2-60-91, та нинтын-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон нургуулинуудай - (даагшань), 2-57-63, олонинтын хүүдэмэрини ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; коррекциндүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. корреспондентнууд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтерн - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05.